

Paavi Johannes Paavali II:n
kiertokirje

DIVES IN MISERICORDIA
(Laupeudesta rikas)

Jumalan laupeudesta
30. marraskuuta 1980

Paavi Johannes Paavali II:n kiertokirje *Dives in Misericordia*

(Laupeudesta rikas) Jumalan laupeudesta 30.11.1980.

© Copyright 1980 – Libreria Editrice Vaticana.

Suomenkielinen laitos

© Copyright 2014 Katolinen tiedotuskeskus, Helsinki.

Painopaikka Hansaprint Oy, Vantaa 2014.

ISBN 978-952-9627-89-9

SISÄLLYS

I	Joka näkee minut, näkee Isän (vrt. Joh. 14:9)	5
	Laupeuden ilmoittaminen [1]	5
	Laupeuden tuleminen lihaksi [2]	7
II	Messiaaninen sanoma	11
	Kristuksen alkaessa toimia ja opettaa [3]	11
III	Vanha testamentti	15
	Käsite ”laupeus” Vanhassa testamentissa [4]	15
IV	Vertaus tuhlaajapojasta	23
	Analogia [5]	23
	Eriytyinen keskittyminen ihmisen arvokkuuteen [6]	27
V	Pääsiäissalaisuus	31
	Ristissä ja ylösnousemuksessa ilmoitettu laupeus [7]	31
	Rakkaus on väkevämpi kuolemaa, väkevämpi syntiä [8]	36
	Laupeuden äiti [9]	40
VI	”Laupeus ... polvesta polveen”	44
	Kuva nykyisestä sukupolvesta [10]	44
	Levottomuuden lähteet [11]	47
	Onko oikeudenmukaisuus tarpeeksi? [12]	49

VII Jumalan lapeus kirkon lähetystehtävässä	53
Kirkko tunnustaa ja julistaa Jumalan lapeutta [13]	54
Kirkko pyrkii toteuttamaan lapeutta [14]	58
VIII Aikamme kirkon rukous	66
Kirkko vetoaa Jumalan lapeuteen [15]	66

*Kunnianarvoiset veljet ja rakkaat pojat ja tyttäret,
tervehdys ja apostolinen siunaus.*

I JOKA NÄKEE MINUT, NÄKEE ISÄN (VRT. JOH. 14:9)

Laupeuden ilmoittaminen

1. "Laupeudesta rikkaan Jumalan" (Ef. 2:4) on Jeesus Kristus ilmoittanut meille Isänä: Poika itse ilmoitti hänet itsessään ja teki hänet tunnetuksi (Joh. 1:18; Hepr. 1:1s). Hetki, jona yksi kahdestatoista apostolista, Filippus, kääntyi Kristuksen puoleen pyytäen: "Herra, anna meidän nähdä Isä, muuta emme pyydä", on ikimuistoinen. Jeesus vastasi hänelle näin: "Etkö sinä tunne minua, vaikka olen jo näin kauan ollut teidän seurassanne? Joka on nähnyt minut, on nähnyt Isän" (Joh. 14:8-9). Nämä sanat hän lausui jäähyväispuheessaan pääsiäisateriaalla, sitä seurasivat ne pyhät päivät, joiden aikana vahvistui lopullisesti, että "Jumala, joka on laupeudesta rikas, rakasti meitä niin suuresti, että hän teki meidät, rikkomustemme tähden kuolleet, eläviksi Kristuksen kanssa" (Ef. 2:4).

Vatikaanin II kirkolliskokouksen opetusta seuraten ja aikamme erityistarpeet huomioon ottaen omistin kiertokir-

jeen *Redemptor hominis* ihmistä koskevalle totuudelle, joka täyteydessään ja syvyydessään on ilmoitettu Kristuksessa. Yhtä suuri tarve innoittaa minua näinä kriittisinä ja vaikeina aikoina löytämään jälleen Kristuksessa Isän kasvot, hänen, joka on ”armahtava Isä ja runsaan lohdutuksen Jumala (2. Kor. 1:3). Konstituutiosta *Gaudium et spes* luemme: ”Kristus, uusi Aadam, paljastaa ihmisen kokonaan ihmiselle itselleen ja osoittaa hänelle hänen korkeimman kutsumuksensa”; hän tekee sen ”ilmoittamalla Isän ja hänen rakkautensa salaisuutta”¹. Lainaus osoittaa selvästi, ettei ihminen voi ilmetä koko luontonsa arvokkuudessa ilman viittausta Jumalaan, eikä vain käsitteellisesti, vaan ottaen huomioon koko hänen eksistentiaalisen todellisuutensa. Ihminen ja hänen korkea kutsumuksensa paljastuvat Kristuksessa Isän ja hänen rakkautensa salaisuuden ilmoittamisen kautta.

Nyt on siis paikallaan tarkastella tätä salaisuutta. Siihen kehottavat kirkon ja nykyihmisen monenlaiset kokemukset. Sitä vaativat myös ihmissydänten pyynnöt, kärsimykset, toiveet, huolet ja odotukset. Vaikka jokainen ihminen onkin kirkon tie, kuten totesin kiertokirjeessä *Redemptor hominis*, evankeliumi ja koko traditio osoittavat meille jatkuvasti, että meidän on kuljettava tätä tietä yhdessä jokaisen ihmisen kanssa, niin kuin Kristus sen viitoitti ilmoittamalla itsessään Isän ja hänen rakkautensa.² Jeesuksessa Kristuksessa jokainen tie kohti ihmistä, joka on kertakaikkisesti uskottu kirkolle aikojen muuttuvassa kontekstissa, on samalla kertaa tie Isän ja hänen rakkautensa kohtaamiseen. Vatikaanin II kirkolliskokous vahvisti tämän totuuden meidän aikaamme varten.

1 Pastoraalikonstituutio *Gaudium et spes* Kirkosta nykymaailmassa, 22: AAS 58 (1966), 1042.

2 Vrt. *ibid.*

Mitä enemmän kirkon lähetystehtävä keskittyy ihmiseen, toisin sanoen mitä antroposentrisempi se on, sitä enemmän se on vahvistettava ja toteutettava teosentrisesti, toisin sanoen suunnattava se Jeesuksessa Kristuksessa Isää kohti. Monenlaiset menneet ja nykyiset ajatussuuntaukset ovat pyrkineet ja yhä pyrkivät erottamaan teosentrismin ja antroposentrismin, jopa saattamaan ne toistensa vastakohdiksi, mutta kirkko Kristusta seuraten pyrkii liittämään ne ihmisten historiaan orgaanisella ja syvällisellä tavalla. Tämä on yksi viime kirkolliskokouksen opetuksen peruseriaateista, ehkä jopa tärkein niistä. Kun kirkon historian nykyvaiheessa olemme ottaneet ensisijaiseksi tehtäväksemme tuon suuren kirkolliskokouksen opetuksen toteuttamisen, meidän on toimittava tämän periaatteen mukaisesti uskossa, avoimin mielin ja koko sydämeämme. Edellä mainitussa kiertokirjeessä olen yrittänyt osoittaa, että kirkolliskokouksesta seuranneen kirkon tietoisuuden syventymisen ja moninaisen rikastumisen on avattava mieltämme ja sydäntämme entistä enemmän Kristukselle. Tänään haluan sanoa, että avoimuus Kristukselle, joka maailman Lunastajana paljastaa ihmisen kokonaan ihmiselle itselleen, voidaan saavuttaa vain viittaamalla entistä syvemmin Isään ja hänen rakkauteensa.

Laupeuden tuleminen lihaksi

2. Vaikka Jumala "asuu valossa, jota ei voi lähestyä" (1. Tim. 6:16), hän samaan aikaan puhuu ihmiselle koko maailman-kaikkeuden välityksellä: "Hänen näkymättömät ominaisuutensa, hänen ikuinen voimansa ja jumaluutensa, ovat maailman luomisesta asti olleet nähtävissä ja havaittavissa hänen teoissaan" (Room. 1:20). Tämä epäsuora ja epätäydellinen tie-

tämys, jossa ymmärrys etsii Jumalaa näkyvän maailman luotujen olentojen kautta, ei vielä ole "Isän näkemistä". "Jumalaa ei kukaan ole koskaan nähnyt", kirjoittaa pyhä Johannes, korostaakseen sitä, että "ainoa Poika, joka itse on Jumala ja joka aina on Isän vierellä, on opettanut meidät tuntemaan hänet" (Joh. 1:18). Tämä "ilmoittaminen" paljastaa Jumalan hänen olemuksensa syvimmissä salaisuudessa, kolmiyhteisenä, häntä ympäröi "valo, jota ei voi lähestyä" (1. Tim. 6:16). Tämän Kristuksen "ilmoittamisen" kautta tunnemme Jumalan kuitenkin ennen kaikkea hänen rakkaudensuhteessaan ihmiseen, hänen "filantropiassaan" (Tit. 3:4). Juuri tässä hänen "näkymättömät ominaisuutensa" tulevat erityisellä tavalla "näkyviksi", verrattoman paljon enemmän näkyviksi kuin muissa "hänen teoissaan". Ne tulevat näkyviksi Kristuksessa ja Kristuksen kautta, hänen tekojensa ja sanojensa kautta ja lopulta hänen ristinkuolemansa ja ylösnousemuksensa kautta.

Näin Kristuksessa ja Kristuksen kautta Jumala tulee erityisellä tavalla näkyväksi laupeudessaan; toisin sanoen korostuu se Jumalan ominaisuus, jonka jo Vanha testamentti erilaisin käsittein ja termein määritteli "armoksi". Kristus antaa lopullisen merkityksen koko Vanhan testamentin traditiolle Jumalan laupeudesta. Hän ei pelkästään puhu siitä tai selitä sitä vertauksin, vaan ennen kaikkea se tulee hänessä lihaksi ja persoonalliseksi. Tietyssä mielessä hän itse on laupeus. Sille, joka löytää ja näkee sen hänessä, Jumala tulee erityisellä tavalla "näkyväksi" Isänä, joka on "laupeudesta rikas" (Ef. 2:4).

Nykyinen mentaliteetti näyttää ehkä aikaisempaa enemmän vastustavan ajatusta laupeuden Jumalasta, pyrkien sulkemaan elämästä ja poistamaan ihmisten sydämistä koko laupeuden idean. Sana ja käsite "laupeus" näyttää aiheuttavan

levottomuutta ihmisessä, joka ennennäkemättömän tieteellisen ja teknisen kehityksen myötä on nyt enemmän kuin koskaan aikaisemmin tullut maan herraksi ja ottanut sen valtaansa (vrt. 1. Moos. 1:28). Tämä maan hallitseminen, joskus yksipuolisesti ja pinnallisesti ymmärrettyinä, ei näytä jättävän tilaa laupeudelle. Tässä voimme kuitenkin hyvin viitata *Gaudium et spes* -konstituution kuvaukseen ”ihmisen tilasta nykymaailmassa”. Muun ohessa siinä lausutaan seuraavasti: ”Näin ollen nykyinen maailma osoittautuu samalla kertaa voimakkaaksi ja heikoksi, kykeneväksi saamaan aikaan joko parasta tai pahinta. Sillä on edessään avoin tie joko vapautteen tai orjuuteen, edistykseen tai taantumukseen, veljeyteen tai vihaan. Lisäksi ihminen tulee tietoiseksi siitä, että hänen tehtävänsä on ohjata oikealla tavalla niitä voimia, jotka hän itse on herättänyt ja jotka voivat syöstä hänet turmioon tai palvella häntä.”³

Nykymaailman tilanne antaa muutosten myötä ihmiselle toisaalta toivoa paremmasta tulevaisuudesta, mutta toisaalta se paljastaa myös lukuisia uhkia, jotka ylittävät monin verroin aikaisemmat. Kirkon on edelleen nostettava esiin näitä asioita eri yhteyksissä (kuten puheenvuoroissa YK:n organisaatioissa, UNESCO:ssa, FAO:ssa sekä muualla) ja samalla tutkittava niitä Jumalalta saamansa totuuden valossa.

Kristuksessa ilmoitettu totuus Jumalasta, ”laupeuden Isästä” (2. Kor. 1:3) antaa meidän nähdä hänet erityisen lähellä ihmistä, erityisesti ihmisen kärsiessä, hänen olemassaolonsa tai arvokkuutensa ytimen ollessa uhattuna. Tämän vuoksi kirkon ja maailman nykytilassa monet ihmiset ja ryhmät, joita

3 Pastoraalikonstituutio *Gaudium et spes* Kirkosta nykymaailmassa, 9: AAS 58 (1966), 1032.

elävä uskontaju ohjaa, kääntyvät, sanoisin lähes spontaanisti, Jumalan laupeuden puoleen. Tähän heitä kutsuu epäilemättä Kristus itse, joka Henkensä kautta toimii ihmissydamissä. Nykyisten ihmiseen kohdistuvien uhkien kontekstissa Kristuksen ilmoittamasta Jumalan, "laupeuden Isän" salaisuudesta tulee ikään kuin ainutlaatuinen kirkolle osoitettu vetoisuus.

Tässä kiertokirjeessä haluan ottaa vastaan tämän vetoomuksen; haluan ammentaa ilmoituksen ja uskon ikuisesta ja samalla yksinkertaisuudessaan ja syvyydessään verrattomasta kielestä, ilmaistakseni tämän saman kielen avulla jälleen kerran Jumalan ja ihmiskunnan edessä aikamme suurimmat huolenaiheet.

Itse asiassa ilmoitus ja usko eivät niinkään opeta vain mietiskelemään abstraktisti Jumalan, "laupeuden Isän" salaisuutta, vaan myös kääntymään tuon laupeuden puoleen Kristuksen nimessä ja yhteydessä häneen. Eikö Kristus sanonutkin, että Isämme, joka "näkee sen mikä on salassa" (Matt. 6:4, 6, 18), alati odottaa, että käännymme kaikissa tarpeissamme hänen puoleensa ja tutkimme hänen salaisuuttaan: Isän ja hänen rakkautensa salaisuutta? (Vrt. Ef. 3:18; myös Luuk. 11:5-13).

Toivon siten, että nämä pohdinnat tuovat tämän salaisuuden lähemmäksi jokaista. Samalla toivon niiden olevan kirkon harras vetoisuus laupeuteen, jota ihmiskunta ja nykymaailma tarvitsevat niin kipeästi. Ja ne tarvitsevat laupeutta, vaikka eivät sitä usein käsitäkään.

II MESSIAANINEN SANOMA

Kristuksen alkaessa toimia ja opettaa

3. Nasaretissa Kristus maanmiestensä edessä viittaa profeetta Jesajan sanoihin: "Herran henki on minun ylläni, sillä hän on voidellut minut. Hän on lähettänyt minut ilmoittamaan köyhille hyvän sanoman, julistamaan vangituille vapautusta ja sokeille näkönsä saamista, päästämään sorretut vapauteen ja julistamaan Herran riemuvuotta" (Luuk. 4:18-19). Luukkaan mukaan nämä sanat ovat hänen *ensimmäinen messiaaninen julistuksensa*, ja tätä seuraavat evankeliumin kautta tunnetut teot ja sanat. Näillä teoilla ja sanoilla Kristus tuo Isän läsnäolevaksi ihmisten keskuuteen. Huomionarvoista on, että kyseessä ovat erityisesti köyhät, ne, joilta puuttuu toimeentulo, ne, jotka ovat menettäneet vapautensa, sokeat, jotka eivät voi nähdä luomakunnan kauneutta, ne, joiden sydän on murtunut, ne, jotka kärsivät yhteiskunnallisesta epäoikeudenmukaisuudesta, ja lopuksi syntiset. Erityisesti näille viimeisille Messias tulee erityisen selväksi merkiksi Jumalasta, joka on

rakkaus, merkiksi Isästä. Tässä näkyvässä merkissä ihmiset voivat meidän aikanamme, kuten silloinkin, nähdä Isän.

On huomionarvoista, että kun Johannes Kastajan lähettämät miehet saapuivat Jeesuksen luo ja kysyivät: "Oletko sinä se, jonka on määrä tulla, vai pitääkö meidän odottaa jotakuta muuta?" (Luuk. 7:19), hän vastasi viittaamalla samaan todistukseen, jolla oli aloittanut opetuksensa Nasaretissa: "Menkää ja kertokaa Johannekselle, mitä olette nähneet ja kuulleet: Sokeat saavat näkönsä ja rimmat kävelevät, spitaaliset puhdistuvat ja kuurot kuulevat, kuolleet herätetään henkiin ja köyhille julistetaan ilosanoma", lopettaen sanoihin: "Autuas se, joka ei minua torju" (Luuk. 7:22-23).

Jeesus ilmaisi rakkauden läsnäolon maailmassa, jossa elämme, ennen kaikkea elämäntavallaan ja teoillaan. Hän ilmaisi vaikuttavan rakkauden läsnäolon, joka kohdistuu ihmiseen ja kattaa kaiken, mikä liittyy hänen ihmisyyteensä. Tämä rakkaus tulee esiin erityisesti yhteydessä kärsimykseen, epäoikeudenmukaisuuteen ja köyhyyteen – koko siihen historialliseen "ihmisen tilaan", joka eri tavoin ilmentää ihmisen rajallisuutta ja haurautta sekä fyysisesti että moraalisesti. Juuri tätä tapaa ja ympäristöä, jossa rakkaus ilmenee, kutsutaan raamatullisessa kielessä "laupeudeksi".

Kristus siis ilmoittaa Jumalan, joka on Isä ja "rakkaus", kuten pyhä Johannes ensimmäisessä kirjeessään kirjoittaa (1. Joh. 4:8, 16); hän ilmoittaa Jumalan, joka on "laupeudesta rikas", kuten luemme pyhäältä Paavalilta (Ef. 2:4). Tämä totuus ei ole pelkästään opetuksen aihe vaan todellisuutta, jonka Kristus on tehnyt meille läsnäolevaksi. Isän tekeminen läsnäolevaksi rakkautena ja laupeutena on, siten kuin Kristus itse ymmär-

tää, kulmakivi hänen tehtävässään Messiaana. Tämän vahvistavat sanat, jotka hän lausui ensin Nasaretin synagogassa ja myöhemmin omien opetuslastensa sekä Johanneksen lähettämien miesten edessä.

Tuoden tällä tavoin ilmi Jumalan läsnäolon, Jumalan, joka on Isä, rakkaus ja laupeus, Jeesus tekee laupeudesta yhden julistuksensa pääaiheista. Tapansa mukaan hän opettaa ensin "vertauksin", koska ne ilmaisevat parhaiten asioiden ytimen. Tarvitsee vain palauttaa mieleen vertaukset tuhlaajapojasta (Luuk. 15:11-32) tai laupiaasta samarialaisesta (Luuk. 10:30-37), mutta myös – kontrastina – vertaus armottomasta palvelijasta (Matt. 18:23-35). Kristuksen opetuksessa on paljon kohtia, jotka ilmaisevat rakkautta ja laupeutta aina uudelta näkökannalta. Tarvitsee vain tarkastella kertomusta hyvästä paimenesta, joka lähtee etsimään kadonnutta lammasta (Matt. 18:12-14; Luuk. 15:3-7), tai naisesta, joka lakaisee koko talon löytääkseen kadonneen hopearahan (Luuk. 15:8-10). Evankelistoista näitä aiheita Kristuksen opetuksessa tarkastelee erityisesti Luukas, jonka evankeliumi on ansainnut nimityksen "laupeuden evankeliumi".

Julistuksesta puhuttaessa kohdataan tärkeä kysymys, joka liittyy termien merkitykseen ja käsitteiden sisältöön, erityisesti käsitteen "laupeus" sisältöön (suhteessa käsitteeseen "rakkaus"). Tämän sisällön tavoittaminen on avainasemassa pyrittäessä ymmärtämään laupeuden todellisuutta. Tämä on meille kaikkein tärkeintä. Kuitenkin, ennen kuin jatkamme tämän aiheen pohtimista, toisin sanoen käyttämiemme sanojen merkityksen ja laupeuskäsitteen sisällön määrittelyä, on huomattava, että Kristus, ilmoittaessaan Jumalan rakkauden ja laupeuden, vaati samalla ihmisiltä, että myös nämä antaisivat

rakkauden ja laupeuden ohjata elämäänsä. Tämä vaatimus kuuluu messiaanisen sanoman olemukseen ja muodostaa evankeliumin eetoksen ytimen. Opettajamme ilmaisee tämän sekä käskyllä, jonka määrittelee ”suurimmaksi” (Matt. 22:38), että siunauksella, kun hän Vuorisaarnassa julistaa: ”Autuaita ne, jotka toisia armahtavat: heidät armahdetaan” (Matt. 5:7).

Tällä tavoin messiaaninen sanoma laupeudesta sisältää erityisen jumalallis-inhimillisen ulottuvuuden. Kristus, messiaanisten profetioiden täyttymys, tulemalla sen rakkauden inkarnaatioksi, joka ilmenee erityisen voimakkaasti suhteessa kärsiviin, onnettomiin ja syntisiin, tekee läsnäolevaksi ja tällä tavalla ilmoittaa täydemmin Isän, joka on ”laupeudesta rikas” Jumala. Samalla Kristus, tullessaan ihmisille malliksi armahtavasta rakkaudesta toisia kohtaan, julistaa teoillaan sanojaankin voimallisemmin kutsua siihen laupeuteen, joka on yksi ”evankeliumin eetoksen” olennaisista elementeistä. Tässä ei ole kyse vain käskyn täyttämisestä tai eettisestä vaatimuksesta, vaan myös erittäin tärkeän ehdon täyttämisestä, jotta Jumala voi ilmoittaa itsensä laupeudessaan ihmistä kohtaan: ”Laupiaat ... saavat laupeuden.”

III VANHA TESTAMENTTI

Käsite "laupeus" Vanhassa testamentissa

4. Käsitteellä "laupeus" on Vanhassa testamentissa pitkä ja rikas historia. Meidän on palattava siihen, jotta Kristuksen ilmoittama laupeus loistaisi kirkkaammin. Ilmoittaessaan tuon laupeuden sekä teoillaan että opetuksellaan Kristus puhutteli ihmisiä, jotka eivät ainoastaan tunteneet laupeuden käsitettä vaan joilla *vanhan liiton Jumalan kansana* oli monien vuosisatojen historiassaan erityinen kokemus Jumalan laupeudesta. Tämä kokemus oli sekä sosiaalista ja yhteisöllistä että yksityistä ja sisäistä.

Israel oli Jumalan kanssa tehdyn liiton kansa, joka rikkoi liiton useita kertoja. Aina kun se tuli tietoisiksi uskottomuudesta – eikä sen historiassa ollut puutetta profeetoista ja muista, jotka herättivät tämän tietoisuuden – se pyysi laupeutta. Vanhan testamentin kirjoissa on lukuisia esimerkkejä tästä. Tärkeimpien tapahtumien ja tekstien suhteen voidaan

mainita: tuomareiden ajan historian alku (vrt. Tuom. 3:7-9), Salomon rukous temppelein vihkimisjuhlassa (vrt. 1. Kun. 8:22-53), osa Miikan profeetallisesta työstä (vrt. Miika 7:18-20), Jesajan lohduttavat vakuutukset (vrt. Jes. 1:18; 51:4-16), juutalaisten avunhuuto pakkosiirtolaisuudessa (vrt. Bar. 2:11-3:8) ja liiton uudistaminen pakkosiirtolaisuudesta palaamisen jälkeen (vrt. Neh. 9). On merkittävää, että profeetat liittävät julistuksessaan laupeuden – johon he usein viittaavat kansan syntien tähden – osuvaan kuvaan Jumalan rakkaudesta. Herra rakastaa Israelia erityisellä valinnan rakkaudella, puolison tavoin (vrt. esim. Hoos. 2:21-25 ja 15; Jes. 54:6-8) ja antaa sen vuoksi anteeksi sen synnit ja jopa uskottomuuden ja pettämiset. Huomatessaan katumuksen ja todellisen kääntymyksen hän tuo kansansa jälleen takaisin armoon (vrt. Jer. 31:20; Hes. 39:25-29). Profeettojen julistuksessa laupeus merkitsee rakkauden erityistä voimaa, joka on valitun kansan syntiä ja uskottomuutta vahvempi.

Tässä laajassa ”sosiaalisessa” kontekstissa laupeus ilmenee yksilöiden sisäistä kokemusta vastaavana elementtinä, kun he ovat syyllisyyden tilassa tai kestävät erilaisia kärsimyksiä ja vastoinkäymisiä. Sekä fyysinen paha että moraalinen paha, toisin sanoen synti, saavat Israelin pojat ja tyttäret kääntymään Herran puoleen hänen laupeuteensa vedoten. Näin Daavid tietoisena syntinsä vakavuudesta kääntyi hänen puoleensa (vrt. 2. Sam. 11; 12; 24:10); samoin Job, ensin kapinoituaan, kääntyy kauheassa onnettomuudessaan hänen puoleensa (vrt. useat Jobin kirjan kohdat). Näin tekee myös Ester tietoisena kansaansa uhkaavasta kuolemanvaarasta (Est. 4:17k ss.). Vielä muitakin esimerkkejä voidaan Vanhan testamentin kirjoista löytää (vrt. esim. Neh. 9:30-32; Tob. 3:2-3, 11-12; 8:16-17; 1. Makk. 4:24).

Tämän monitahoisen yhteisöllisen ja henkilökohtaisen va-
kaumuksen, josta koko Vanha testamentti vuosisatojen ku-
luessa todistaa, juurena on valitun kansan perustavanlaatui-
nen kokemus eksoduksesta: Herra näki orjuuteen joutuneen
kansansa ahdingon, kuuli heidän huutonsa, tiesi heidän kär-
simyksensä ja päätti vapauttaa heidät (vrt. 2. Moos. 3:7s). Täs-
sä Herran pelastusteossa profeetta näki hänen rakkautensa ja
myötätuntonsa (vrt. Jes. 63:9). Juuri tähän kansa ja sen jokai-
nen jäsen perusti varmuutensa Jumalan laupeudesta, jota voi
huutaa avuksi kaikissa vastoinkäymisissä.

Ihmisen kurjuutta on myös synti. Vanhan liiton kansa koki tä-
män kurjuuden eksoduksen aikana pystyttäessään kultaisen
sonnipatsaan. Herra itse voitti tämän liiton rikkoneen teon,
kun hän juhlallisesti julisti Moosekselle: ”Herra on laupias
Jumala, hän antaa anteeksi. Hän on kärsivällinen, ja hänen
hyvyytensä ja uskollisuutensa on suuri” (2. Moos. 34:6). Tästä
keskeisestä ilmoituksesta valittu kansa ja sen jokainen jäsen
löytää aina syntiä tehtyään voiman ja syyn kääntyä Herran
puoleen muistuttaakseen häntä siitä, mitä hän oli ilmoittanut
itsestään (vrt. 4. Moos. 14:18; 2. Aik. 30:9; Neh. 9:17; Ps. 85;
Viis. 15:1; Sir. 2:11; Joel 2:13) ja pyytääkseen hänen anteeksi-
antoaan.

Näin Herra teoin ja sanoin alusta alkaen ilmoitti laupeutensa
kansalle, jonka oli omakseen valinnut; ja historiansa kuluessa
tämä kansa uskoi itsensä jatkuvasti laupiaan Jumalan huo-
maan sekä onnettomuuksia kohdatessaan että tullessaan tie-
toiseksi synnistään. Kaikki rakkauden vivahteet tulevat ilmi
Herran rakkaudessa omiaan kohtaan: hän on heidän Isänsä
(vrt. Jes. 63:16), sillä Israel on hänen esikoisensa (vrt. 2. Moos.

4:22). Herra on myös sulhanen sille, jota profeetta kutsuu uudella nimellä *Ruhamah*, ”Rakastettu” tai ”Hän joka on saanut osakseen laupeuden” (vrt. Hoos. 2:3).

Silloinkin kun Herra on vihoissaan kansansa uskottomuuden vuoksi ja aikoo hylätä sen, hänen hellyytensä ja rakkautensa omiaan kohtaan voittaa hänen vihansa (vrt. Hoos. 11:7-9; Jer. 31:20; Jes. 54:7s). On helppo ymmärtää, miksi psalmirunoilijat, halutessaan ylistää Herraa, puhkeavat lauluihin Jumalan rakkaudesta, hellyydestä, laupeudesta ja uskollisuudesta (vrt. Ps. 103 ja 145).

Kaikesta tästä seuraa, että lapeus ei pelkästään kuulu käsitykseen Jumalasta, vaan se on jotain, joka luonnehtii koko Israelin kansan ja kaikkien sen poikien ja tyttärien elämää. Laupeus on sisältönä heidän läheisyydessään ja vuoropuhelussaan Herransa kanssa. Nimenomaan tästä näkökulmasta lapeus ilmaistaan Vanhan testamentin kirjoissa monin eri tavoin. Olisi vaikeaa löytää näistä kirjoista puhtaan teoreettista vastausta siihen, mitä lapeus itsessään on. Käytetty terminologia kuitenkin jo itsessään kertoo asiasta paljon.⁴

4 Vanhan testamentin kirjat käyttävät lapeutta kuvatessaan erityisesti kahta ilmausta, joista molemmilla on oma semanttinen vivahteensa. Ensimmäinen termi on *hesed*, joka ilmaisee syvää ”hyvyyden” asennetta. Kun tämä vallitsee kahden yksilön välillä, nämä eivät vain toivo toisilleen hyvää vaan ovat myös sisäisesti sitoutuneita uskollisuuteen toisiaan kohtaan ja samalla uskollisia itselleen. *Hesed* tarkoittaa myös ”armoa” tai ”rakkautta” juuri tämän uskollisuuden perusteella. Ei ole eroa sillä, että kyseisellä sitoutumisella ei ole vain moraalista vaan lähes juridinen luonne. Vanha testamentti käyttää sanaa *hesed* Jumalasta aina yhteydessä Jumalan Israelin kanssa solmimaan liittoon. *Hesed* tarkoittaa liitto oli lahjaa ja armoa Israelille. Koska kuitenkin sopusoinnussa solmitun liiton kanssa Jumala sitoutui kunnioittamaan sitä, *hesed* sai jossain mielessä myös laillisen sisällön. Jumalan puolelta juridinen sitoutuminen lakkasi velvoittamasta aina kun Israel rikkoi liiton eikä kunnioittanut sen ehtoja. Mutta juuri tällöin *hesed*, lakaten olemasta juridinen velvoite, paljastaa syvemmän ulottuvuutensa: se näyttäytyy sinä, mitä se oli alun perin, toisin sanoen antavana rakkautena, rakkautena, joka on pettämistä vahvempi, armona, joka on syntiä suurempi. Tämä

uskollisuus suhteessa uskottomiin ”kansansa tyttäriin” (vrt. Valit. 4:3) on Jumalan puolelta uskollisuutta itselleen. Tämä on ilmeistä usein yhdessä esiintyvistä termeistä *hesed we’emet* (= armo ja uskollisuus), joita voidaan pitää hendiadys-ilmaisuna [yhden käsitteen ilmaiseminen kahdella sanalla] (vrt. 2. Moos. 34:6; 2. Sam. 2:6; 15:20; Ps. 25:10; 40:11-12; 85:11; 138:2; Miika 7:20). ”En minä teidän tähtenne, israelilaiset, tee sitä minä teen. Minä teen sen pyhän nimeni tähden” (Hes. 36:22). Vaikka Israelia painaa liiton rikkomisen syyllisyys, se ei voi vedota Jumalan *hesediin* juridisen oikeudenmukaisuuden perustella. Se kuitenkin voi ja sen tulee toivoa ja luottaa saavansa sen, koska liiton Jumala on todella ”vastuussa rakkaudesta”. Tämän rakkauden hedelmät ovat anteeksianto ja armoon palauttaminen, sisäisen liiton palauttaminen.

Toinen Vanhan testamentin laupeudesta käyttämä termi on *rahamim*. Tällä on eri sävy kuin *hesedillä*. Siinä missä *hesed* korostaa uskollisuutta itselleen ja ”vastuuta rakkaudesta” (jotka tietysti mielessä ovat maskuliinisia piirteitä), *rahamim* merkitsee juureltaan äidin rakkautta (*rehem*=äidin kohtu). Syvästä ja alkuperäisestä siteestä, joka yhdistää äidin lapseensa, nousee erityinen rakkaus. Tästä rakkaudesta voidaan sanoa, että se on täysin ilmaista, ei ansaittua, ja tässä mielessä se on sisäinen välttämättömyys, sydämen vaatimus. Se on ikään kuin ”feminiininen” variaatio *hesedin* ilmaisemalle maskuliiniselle uskollisuudelle itseään kohtaan. Tätä psykologista taustaa vastaan *rahamim* synnyttää erilaisten tunteiden kirjon, joihin sisältyvät hyvyys ja lempeys, kärsivällisyys ja ymmärrys, toisin sanoen valmius antaa anteeksi.

Vanha testamentti liittää Herraan juuri nämä ominaisuudet käyttäessään hänestä termiä *rahamim*. Jesajan kirjassa sanotaan: ”Unohtaako äiti rintalapsensa, unohtaisiko hoivata kohtunsa hedelmää? Vaikka hän unohtaisikin, minä en sinua unohda” (Jes. 49:15). Tämä uskollinen ja äitiyden salaisuuden kautta voittamaton rakkaus ilmaistaan Vanhan testamentin teksteissä monin tavoin: pelastuksena vaaroista, erityisesti vihollisilta; sekä yksittäisten ihmisten että koko Israelin syntien anteeksiantamisena; ja lopulta valmiutena täyttää ihmisen uskottomuudesta huolimatta (eskatologinen) lupaus ja toivo, kuten Hoosean kirjasta luemme: ”Minä parannan heidät heidän uskottomuudestaan. Minä rakastan heitä omasta tahdostani” (Hoos. 14:5).

Vanhan testamentin terminologiasta löydämme muitakin ilmaisuja, jotka eri tavoin viittaavat samaan perusasiaan. Mutta kaksi edellä mainittua termiä ansaitsevat erityistä huomiota. Niistä näkyy selvästi niiden alkuperäinen antropomorfinen näkökulma: Jumalan laupeutta kuvatessaan Raamatun kirjoittajat käyttivät termejä, jotka vastaavat heidän aikalaistensa ymmärrystä ja kokemuksia. Septuaginta-käännöksen kreikkalainen terminologia ei yllä rikkaudessaan heprealaisen tasolle: siksi alkuperäisen tekstin kaikki semanttiset vivahteet eivät välity siitä. Yhtä kaikki, Uusi testamentti rakentaa jo Vanhassa ilmenevälle rikkaukselle ja syvyydelle.

Näin olemme perineet Vanhasta testamentista ikään kuin erityisenä synteesinä paitsi rikkaita ilmaisuja, joilla sen kirjat määrittelevät Jumalan

Vanha testamentti julistaa Jumalan laupeutta käyttämällä monia termejä, joilla on samankaltainen merkitys. Ne eroavat erityisen sisältönsä puolesta, mutta voisi sanoa, että ne kaikki yhtyvät eri suunnista yhteen perussisältöön ilmaistakseen sen transsendentaalista rikkautta ja tuodakseen sen samalla lähelle ihmistä eri näkökulmista. Vanha testamentti rohkaisee vastoinkäymisiä kohtaavia ihmisiä, erityisesti synnin painamia – samoin kuin koko Israelia, joka on liitossa Jumalan kanssa – vetoamaan laupeuteen ja luottamaan siihen. Se muistuttaa heitä siitä epäonnistumisten ja epäluottamuksen aikoina. Se kiittää ja ylistää laupeutta joka kerran, kun laupeus ilmenee ja toteutuu sekä kansan että yksittäisen ihmisen elämässä.

Tässä mielessä laupeus on tavallaan vastakkainen Jumalan oikeudenmukaisuudelle ja monissa tapauksissa osoittautuu paitsi sitä voimakkaammaksi myös sitä syvemmäksi. Jo Vanha testamentti opettaa, että vaikka oikeudenmukaisuus on ihmisessä aito hyve ja merkitsee Jumalassa transsendenttia täydellisyyttä, rakkaus on kuitenkin oikeudenmukaisuutta ”suurempi”: suurempi siinä mielessä, että se on ensisijainen

laupeutta, myös erityisen ja ilmiselvästi antropomorfinen Jumalan ”psykologian”: kuvan hänen intohimoisesta rakkaudestaan, joka kohdatessaan pahan ja erityisesti yksilöiden ja kansan synnin ilmenee laupeutena. Tämä kuva ei koostu ainoastaan verbin *hanan* melko yleisestä sisällöstä, vaan myös termien *hesed* ja *rahamim* sisällöstä. Termi *hanan* ilmaisee laajempaa käsitettä: itse asiassa se tarkoittaa armon ilmentymistä, joka edellyttää niin sanoaksemme jatkuvaa alttiutta anteliaisuuteen, hyvántahtoisuuteen ja armahtavaisuuteen. Näiden semanttisten peruselementtien lisäksi Vanhan testamentin laupeuskäsite koostuu myös siitä, mitä sisältyy verbiin *hamal*, kirjaimellisesti ”säästää” (voitettu vihollinen) mutta myös ”osoittaa laupeutta ja myötätuntoa” ja sen seurauksena anteeksiantoa ja syyllisyydestä vapauttamista. On myös termi *hus*, joka ilmaisee sääliä ja myötätuntoa, mutta erityisesti affektiivisessä merkityksessä. Nämä termit esiintyvät Raamatun teksteissä harvemmin merkitsemässä laupeutta. Lisäksi on huomattava vielä jo mainittu termi *emet*: se merkitsee pääasiassa ”lujuutta, varmuutta” (Septuagintan kreikassa ”totuutta”) ja sitten ”uskollisuutta”, ja tässä mielessä se näyttää liittyvän termin *hesed* semanttiseen merkitykseen.

ja perustavanlaatuinen. Rakkaus niin sanotusti ehdollistaa oikeudenmukaisuutta, ja loppujen lopuksi oikeudenmukaisuus palvelee rakkautta. Rakkauden etusija ja ylemmyys suhteessa oikeudenmukaisuuteen – mikä on koko ilmoituksen tunnusomainen piirre – on ilmoitettu juuri laupeuden kautta. Psalmien kirjoittajille ja profeetoille tämä oli niin selvää, että itse termi oikeudenmukaisuus päättyi merkitsemään Jumalan ja hänen laupeutensa aikaansaamaa pelastusta (Ps. 40:11; 98:2s.; Jes. 45:21; 51:5, 8; 56:1). Laupeus eroaa oikeudenmukaisuudesta, mutta ei ole sen kanssa ristiriidassa, jos tunnustamme ihmisen historiassa – kuten Vanhan testamentti juuri tekee Jumalan läsnäolon, Jumalan, joka jo Luojana on liittänyt itsensä luotuunsa erityisellä rakkaudella. Rakkaus sulkee luonnostaan pois vihan ja pahansuopuuden sitä kohtaan, jolle se kerran on antanut itsensä lahjaksi. *Nihil odisti eorum quae fecisti* – ”Sinä et inhoa mitään luomaasi” (Viis. 11:24). Nämä sanat ilmentävät oikeudenmukaisuuden ja laupeuden välisen suhteen syvällistä perustaa Jumalassa, hänen suhteessaan ihmiseen ja maailmaan. Ne kertovat, että meidän on etsittävä tämän suhteen elämää antavia juuria ja syytä palaamalla ”alkuun”, itse luomisen salaisuuteen. Jo vanhan liiton kontekstissa ne ennakoivat täyttä ilmoitusta Jumalasta, joka on ”rakkaus” (1. Joh. 4:16).

Luomisen salaisuuteen liittyy valinnan salaisuus, joka on muokannut erityisellä tavalla sen kansan historiaa, jonka hengellinen isä on Abraham uskonsa vuoksi. Kuitenkin tämän kansan kautta, joka vaeltaa kautta historian sekä vanhassa että uudessa liitossa, tuo valinnan salaisuus viittaa jokaiseen ihmiseen, koko suureen ihmisperheeseen: ”Iankaikkisella rakkaudella minä olen sinua rakastanut, siksi vedän sinua luokseni uskollisesti” (Jer. 31:3). ”Vaikka vuoret järkkäisivät

... minun rakkauteni sinuun ei järky eikä minun rauhanliittoni horju” (Jes. 54:10). Tämä Israelille aikoinaan julistettu totuus pitää sisällään koko ihmisen historian näkökulman, joka on sekä ajallinen että eskatologinen (Joonas 4:2, 11; Ps. 145:9; Sir. 18:8-14; Viis. 11:23-12:1). Kristus ilmoittaa Isän tästä samasta näkökulmasta, jo valmistetulle maaperälle, kuten monet Vanhan testamentin kirjoitusten sivut osoittavat. Tämän ilmoituksen päättyessä, kuolemaansa edeltävänä yönä, hän lausuu apostoli Filippukselle nämä ikimuistoiset sanat: ”Etkö sinä ... tunne minua, vaikka olen jo näin kauan ollut teidän seurassanne? Joka on nähnyt minut, on nähnyt Isän” (Joh. 14:9).

IV VERTAUS TUHLAAJAPOJASTA

Analogia

5. Jo Uuden testamentin kynnyksellä Luukkaan evankeliumissa kaikuu ainutlaatuisen yhdenmukaisesti kaksi ääntä Jumalan laupeudesta tavalla, joka heijastaa voimakkaasti koko Vanhan testamentin traditiota. Äänet ilmaisevat semanttisia sisältöjä, jotka liittyvät vanhojen kirjojen eriytettyyn terminologiaan. Saapuessaan Sakariaan taloon Maria ylistää koko sielustaan Herraa hänen ”laupeudestaan”, jonka ”polvesta polveen” saavat osakseen ne, jotka elävät Jumalaa peläten. Hiukan myöhemmin muistaessaan Israelin valintaa hän julistaa laupeutta, jonka valinnan tehnyt Jumala ”muistaa” ajasta aikaan.⁵ Kun Johannes Kastaja myöhemmin syntyy samassa talossa, hänen isänsä Sakarias siunaa Israelin Jumalaa ja ylis-

5 Molemmissa paikoissa kyseessä on *hesed*, Jumalan uskollisuus omalle rakkaudelleen kansaa kohtaan, uskollisuus lupauksilleen, jotka saavat täyttymyksensä juuri Jumalanäidin äitiydessä (vrt. Luuk. 1:49-54)

tää laupeutta, jonka Jumala on isillemme luvannut ja pitänyt mielessään pyhän liittonsa.⁶

Kristuksen itsensä opetuksessa tämä Vanhasta testamentista peritty kuva yksinkertaistuu ja syvenee. Tämä on ilmeisintä ehkä vertauksessa tuhlaajapojasta (vrt. Luuk. 15:11-32). Vaikka sanaa "laupeus" ei kertomuksessa esiinnykään, se ilmaisee jumalallisen laupeuden olemuksen erityisen selvällä tavalla. Tähän ei niinkään vaikuta terminologia, kuten Vanhan testamentin kirjoissa, vaan analogia, jonka myötä ymmärrämme täydemmin itse laupeuden salaisuutta, tuota syvää draamaa Isän rakkauden ja tuhlaajapojan synnin välillä.

Tuo poika, joka saa isältä osuuden hänelle kuuluvasta perinnöstä ja lähtee kotoa tuhlatukseen sen vierailta mailla viettäen "holtitonta elämää", on eräässä mielessä ihminen kaikkina aikoina, alkaen siitä, joka ensimmäisenä menetti armon ja alkuperäisen vanhurskauden perinnön. Analogia on tässä yhteydessä hyvin laaja. Vertaus koskettaa epäsuorasti jokaista rakkauden liiton rikkomista, jokaista armon menettämistä, jokaista syntiä. Analogiassa koko Israelin kansan uskottomuus korostuu vähemmän kuin profeetallisessa traditiossa, vaikka analogia tuhlaajapojasta voidaan laajentaa koskemaan myös tuota uskottomuutta. Kun poika oli "pannut kaiken menemään", hän "joutui kärsimään puutetta", eritoten kun koko "siihen maahan", johon hän oli isän kodista lähtenyt, tuli "ankara nälänhätä". Tässä tilanteessa hän olisi halunnut syödä mitä tahansa, jopa "palkoja, sikojen ruokaa", sikojen, joiden

6 Myös tässä kyse on laupeudesta merkityksessä *hesed*, siltä osin kuin seuraavissa lauseissa, joissa Sakarias puhuu Jumalan "sydämellisestä laupeudesta", on näkyvissä selkeästi toinen merkitys, nimittäin *rahamim* (lat. *viscera misericordiae*), joka liittyy Jumalan laupeuden pikemminkin äidin rakkauteen.

paimenena hän oli ”erään sikäläisen miehen palveluksessa”. Mutta sitäkään ei hänelle suotu.

Analogia kääntyy selvästi kohti ihmisen sisintä. Pojan isältä saama perintö koostui materiaalisista hyvyyksistä, mutta näitä tärkeämpi oli hänen arvokkuutensa poikana isän talossa. Tilanteen, johon hän joutui materiaaliset hyvyydet menettettyään, täytyi tehdä hänet tietoiseksi tuon arvokkuuden menettämisestä. Aikaisemmin hän ei ollut sitä ajatellut, pyytäessään isältään hänelle kuuluvan perintöosan lähteäkseen pois. Vaikuttaa siltä, ettei hän olisi siitä tietoinen nytkään, sanoessaan itselleen: ”Minun isäni palkkalaisilla on kaikilla yllin kyllin ruokaa, mutta minä näännyn täällä nälkään.” Hän arvioi itseään niiden menettämiensä hyvyyksien perusteella, joita hän ei enää ”omista”, kun taas isän palkkalaiset ”omistavat” ne. Nämä sanat ilmaisevat ennen kaikkea pojan asennetta materiaaliin hyvyyksiin; niiden pinnan alle kätkeytyy kuitenkin menetetyt arvokkuuden tragedia, tietoisuus tuhlastusta lapseudesta.

Poika tekee nyt päätöksen: ”Minä lähden isäni luo ja sanon hänelle: Isä, minä olen tehnyt syntiä taivasta vastaan ja sinua vastaan. En ole enää sen arvoinen, että minua kutsutaan pojaksesi. Ota minut palkkalaistesi joukkoon” (Luuk. 15:18-19). Nämä sanat paljastavat syvemmin olennaisen ongelman. Vaikean aineellisen tilanteen kautta, johon tuhlaajapoika oli joutunut mielettömyytensä vuoksi, synnin vuoksi, kypsytä taju menetetyistä arvokkuudesta. Kun hän päättää palata isän kotiin ja pyytää tulla otetuksi sinne, ei enää pojan oikeudella vaan palkkalaisena, vaikuttaa ensin siltä, että hän toimii kokemansa nälän ja köyhyyden vuoksi. Tähän motiiviin liittyy kuitenkin tietoisuus syvemmästä menetyksestä; on varmas-

ti suuri nöyryytys ja häpeän aihe tulla palkkalaiseksi oman isänsä taloon. Tuhlaajapoika on kuitenkin valmis käymään läpi tuon nöyryytyksen ja häpeän. Hän ymmärtää, ettei hänellä enää ole muita oikeuksia kuin olla palkkalainen isänsä talossa. Hän tekee ratkaisunsa täysin tietoisena siitä, mitä on ansainnut ja mihin hän yhä voi oikeudenmukaisuuden normien mukaan olla oikeutettu. Juuri tämä järkeily osoittaa, että tuhlaajapojan tietoisuudessa alkaa herätä taju menetetystä arvokkuudesta, siitä arvokkuudesta, joka nousee pojan ja isän suhteesta. Tämän päätöksen kanssa hän käy matkaan.

Tuhlaajapoikavertauksessa ei esiinny kertaakaan termiä ”oikeudenmukaisuus”. Myöskään termiä ”laupeus” ei alkutekstissä esiinny. Kuitenkin oikeudenmukaisuuden ja rakkauden suhde, joka ilmenee laupeutena, on mitä tarkimmin kirjattuna evankeliumin vertauksen sisältöön. Käy ilmeiseksi, että rakkaus muuttuu laupeudeksi silloin, kun on välttämätöntä ylittää oikeudenmukaisuuden tarkat ja usein liian ahtaat normit. Tuhlaajapoika, tuhlattuaan isältä saamansa omaisuuden, ansaitsee takaisin palattuaan sen, että joutuu hankkimaan elantonsa työskentelemällä palkkalaisena isän talossa, mahdollisesti pikkuhiljaa kerryttäen aineellista hyvää, mutta ei ehkä koskaan niin paljon, kuin hän oli tuhlannut. Tällainen olisi oikeudenmukaisuuden vaatimus, eritoten kun poika oli paitsi tuhlannut perintöosansa myös loukannut isää käytöksellään. Pojan oman arvion mukaan tämä käytös oli riistänyt häneltä lapsen arvokkuuden – se ei voisi olla isälle samantekevää. Sen oli täytynyt satuttaa isää ja jollain tavalla koskea häntä. Kuitenkin loppujen lopuksi kyseessä oli hänen oma poikansa, eikä tällaista suhdetta voinut mikään teko muuttaa tai tuhota. Tuhlaajapoika on tästä tietoinen; ja kuitenkin juuri tämä tietoisuus osoittaa hänelle selvästi menetetyn arvok-

kuuden ja saa hänet arvioimaan rehellisesti, minkä aseman hän voisi vielä saada isän talossa.

Eriytyinen keskittyminen ihmisen arvokkuuteen

6. Tämä tarkka kuva tuhlaajapojan mielentilasta auttaa ymmärtämään, mitä Jumalan laupeus tarkalleen ottaen on. Ei ole epäilystäkään, etteikö tässä yksinkertaisessa mutta osuvassa analogiassa isän hahmo toisi esiin Jumalan Isänä. Isän käytös vertauksessa ja koko hänen toimintansa, joka heijastaa sisäistä asennetta, saa meidät löytämään uudelleen Vanhan testamentin laupeusnäkemysten yksittäiset piirteet täysin uutena synteesinä, joka on täynnä yksinkertaisuutta ja syvyyttä. Tuhlaajapojan isä on uskollinen isyydelleen, hän on uskollinen sille rakkaudelle, jota hän on aina osoittanut pojalleen. Tämä uskollisuus ei ilmene vertauksessa ainoastaan isän välittömänä valmiutena ottaa poika tervetulleena kotiin, kun tämä tulee takaisin omaisuutensa tuhlattuaan, vaan se ilmenee vielä täydemmin ilossa, tuhlaajapojan paluun vuoksi järjestetyssä ilojuhlassa, joka on niin runsas, että se herättää vanhemman veljen vastustuksen ja vihan, veljen, joka ei ollut koskaan lähtenyt kauas isän luota ja hylännyt kotiaan.

Isän uskollisuus itselleen – piirre, joka jo tunnetaan Vanhan testamentin termistä *hesed* – ilmaistaan samaan aikaan erityistä kiintymystä osoittavalla tavalla. Luemme, että kun isä näki tuhlaajapojan palaavan kotiin, hän ”heltyi. Hän juoksi poikaa vastaan, sulki hänet syliinsä ja suuteli häntä” (Luuk. 15:20). Hän toimii varmasti syvän kiintymyksen vaikutuksesta, mikä selittää myös anteliaisuuden poikaa kohtaan, anteliaisuuden, joka suututtaa vanhemman veljen. Tämän tunteen syytä on

kuitenkin etsittävä syvemältä. On huomattava, että isä on tietoinen siitä, että perustavanlaatuinen hyvä, hänen poikansa ihmisyiden hyvä, on pelastettu. Vaikka poika on tuhlanut omaisuutensa, hänen ihmisyytensä on pelastunut. Se on tietyissä mielessä löytynyt uudestaan. Isän sanat vanhemmalle pojalle paljastavat tämän: "Olihan nyt täysi syy iloita ja riemuita. Sinun veljesi oli kuollut mutta heräsi eloon, hän oli kadoksissa mutta on nyt löytynyt" (Luuk. 15:32). Samassa Luukkaan evankeliumin viidennessätoista luvussa löydämme myös vertauksen kadonneen lampaan löytymisestä (vrt. Luuk. 15:3-6) ja kadonneen hopearahan löytymisestä (vrt. Luuk. 15:8-9). Molemmissa korostuu sama ilo kuin tuhlaajapojan tapauksessa. Isän uskollisuus itselleen keskittyy täysin kadoksissa olleen pojan ihmisyyteen ja arvokkuuteen. Ennen kaikkea tämä selittää hänen ilonsa pojan palatessa kotiin.

Edelleen voidaan sanoa, että rakkaus poikaa kohtaan, rakkaus, joka kumpuaa itse isyyden olemuksesta, tavallaan velvoittaa isän huolehtimaan pojan arvokkuudesta. Tämä huolenpito on hänen rakkautensa mitta, rakkauden, josta pyhä Paavali kirjoitti myöhemmin: "Rakkaus on kärsivällinen, rakkaus on lempeä ... ei etsi omaa etuaan, ei katkeroidu, ei muistele kärsimäänsä pahaa... vaan iloitsee totuuden voittaessa ... kaikessa toivoo, kaiken se kärsii" ja "rakkaus ei koskaan katoa" (1. Kor. 13:4-8). Laupeudella, siten kuin Kristus sen tuhlaajapoikavertauksessa esitti, on sen rakkauden sisäinen muoto, jota Uudessa testamentissa kutsutaan nimellä *agape*. Tämä rakkaus kykenee kumartumaan jokaisen tuhlaajapojan puoleen, jokaisen inhimillisen kurjuuden, erityisesti moraalisin kurjuuden eli synnin puoleen.

Kun näin tapahtuu, laupeuden kohde ei tunne itseään nöyryytetyksi, vaan pikemmin uudelleen löydetyksi ja "arvoon palautetuksi". Isä ilmaisee hänelle ennen kaikkea ilonsa siitä, että hän on "löytynyt" ja "herännyt eloon". Tämä ilo viittaa hyvään, joka on säilynyt koskemattomana: tuhlaajapoikanaakaan poika ei lakkaa olemasta isänsä poika. Ilo viittaa myös hyvään, joka löydettiin uudelleen, tuhlaajapojan tapauksessa hänen paluuseensa totuuteen itsestään.

Sitä, mitä Kristuksen vertauksessa tapahtui isän ja pojan välisessä suhteessa, ei voida arvioida "ulkopuolelta". Ennakko-luulomme laupeudesta ovat tulosta ulkonaisesta arvioimisesta. Tätä arviointitapaa noudattamalla käy joskus niin, että laupeus näyttää ennen kaikkea epätasa-arvoiselta suhteelta laupeutta tarjoavan ja sen vastaanottavan välillä. Ja tämän seurauksena olemme valmiita tekemään johtopäätöksen, että laupeus vähättelee vastaanottajaa, että se loukkaa ihmisen arvokkuutta. Tuhlaajapoikavertaus osoittaa, ettei asia ole näin; laupeuden suhde perustuu yhteiseen kokemukseen siitä hyvästä, joka ihminen on, yhteiseen kokemukseen hänelle kuuluvasta arvokkuudesta. Tämän yhteisen kokemuksen johdosta tuhlaajapoika alkaa nähdä itsensä ja tekonsa niiden koko totuudessa (tämä totuudellinen näkemys on nöyryyden aito muoto). Toisaalta, tästä samasta syystä, hänestä tulee erityinen hyvyys isälle. Isä näkee niin selvästi hyvän, jonka toisuuden ja rakkauden salaperäinen säteily on saanut aikaan, että hän näyttää unohtavan kaiken sen pahan, jota poika oli tehnyt.

Tuhlaajapoikavertaus ilmaisee yksinkertaisella mutta syvällisellä tavalla kääntymyksen todellisuutta. Kääntymys on konkreettisin ilmaisu rakkauden toiminnasta ja laupeuden

läsnäolosta ihmisten maailmassa. Laupeuden todellinen merkitys ei löydy katsomalla moraaliseen, fyysiseen tai materiaaliseen pahaan, kuinka läpitukevasti ja myötätuntoisesti se tehtäisiinkään. Laupeus ilmenee varsinaisessa ja todellisessa ulottuvuudessaan silloin, kun se palauttaa arvoon, edistää ja saa aikaan hyvää kaikista pahuuden muodoista, joita maailmassa ja ihmisessä on. Tässä mielessä ymmärrettynä laupeus muodostaa Kristuksen messiaanisen sanoman perustavanlaatuisen sisällön ja hänen lähetystehtävänsä perustavan voiman. Samalla tavalla laupeuden ymmärsivät ja sitä harjoittivat hänen opetuslapsensa ja seuraajansa. Laupeus ei koskaan lakkaa tulemasta ilmi heidän sydämissään ja teoissaan erityisen luovana todisteena siitä rakkaudesta, joka ei salli "pahan voittoa" itseään vaan "voittaa pahan hyvällä" (vrt. Room. 12:21). Laupeuden todelliset kasvot täytyy yhä uudelleen paljastaa. Monista ennakkoluuloista huolimatta laupeus näyttää erityisen tarpeelliselta meidän ajallemme.

V PÄÄSIÄISSALAISSUUS

Ristissä ja ylösnousemuksessa ilmoitettu laupeus

7. Kristuksen messiaaninen sanoma ja toiminta ihmisten keskuudessa päättyvät ristiin ja ylösnousemukseen. Meidän on uppouduttava syvällisesti tähän viimeiseen tapahtumaan, joka erityisesti kirkolliskokouksen kielenkäytössä määriteltiin pääsiäissalaisuudeksi, jos haluamme ilmaista syvällisesti totuuden laupeudesta sellaisena, kuin se on syvällisesti ilmoitettu pelastuksemme historiassa. Pohdintojemme tässä vaiheessa meidän täytyy lähestyä vielä enemmän kiertokirjeen *Redemptor hominis* sisältöä. Jos lunastuksen todellisuus inhimillisessä ulottuvuudessaan tuo esiin ihmisen ennenkuulumattoman suuruuden, kun tämä ”ansaitsi tällaisen Lunastajan” (*qui talem ac tantum meruit habere Redemptorem*)⁷, samaan aikaan lunastuksen jumalallinen ulottuvuus tuo esiin, sanoisin mitä empiirisimmin ja ”historiallisimmin”, sen rakkauden syvyyden, joka ei kavahda ainoan Pojan uhraamisestakaan,

⁷ Vrt. Pääsiäisyön liturgian *Exsultet*.

jotta hyvitetäisiin Luojan ja Isän uskollisuus ihmisiä kohtaan, jotka ovat hänen kuvakseen luotuja ja "alusta" alkaen tässä Pojassa valittuja armoon ja kunniaan.

Pitkänperjantain tapahtumat ja jo sitä ennen rukous Getsemanen puutarhassa johdattavat perustavanlaatuisen muutokseen koko siinä rakkauden ja laupeuden ilmoituksessa, joka kuului Kristuksen messiaaniseen tehtävään. Hän, joka "kulki ympäri maata, teki hyvää ja paransi" (Ap.t. 10:38), "paransi kaikki ihmisten taudit ja vaivat" (Matt. 9:35), vaikuttaa nyt itse ansaitsevan kaikkein suurimman laupeuden ja vetoavan laupeuteen tullessaan pidätetyksi, pilkatuksi, tuomituksi, ruoskituksi, orjantappuroilla kruunatuksi ja ristiinnaulituksi ja kuollessaan sitten kiduttavissa kärsimyksissä (vrt. Mark. 15:37; Joh. 19:30). Erityisesti nyt hän ansaitsee laupeutta ihmisiltä, joille on tehnyt hyvää, eikä saa sitä. Edes hänen läheisimpänsä eivät pysty suojelemaan häntä tai pelastamaan häntä sortajien käsistä. Tässä messiaanisen toimintansa viimeisessä vaiheessa Kristuksessa täyttyvät profeettojen, erityisesti Jesajan, sanat Herran palvelijasta: "Hänen haavojensa kautta me olemme parantuneet" (Jes. 53:5).

Ihmisenä, joka kärsii todellisesti ja hirvittävästi Getsemanen puutarhassa ja ristillä, Jeesus kääntyy Isän puoleen, Isän, jonka rakkautta hän on julistanut ja jonka laupeudesta hän on todistanut koko toimintansa ajan. Mutta hän ei säästy, edes hän, kauhealta kärsimykseltä ristinkuolemassa: "Hänet, joka ei synnistä tiennyt, Jumala teki meidän vuoksemme synniksi" (2. Kor. 5:21), kirjoittaa pyhä Paavali, tiivistäen muutamalla sanalla koko ristin salaisuuden syvällisyyden ja samalla lunnastuksen totuuden jumalallisen ulottuvuuden. Tämä lunnastus on todella lopullinen ja ratkaiseva ilmoitus Jumalan

pyhydestä, joka on täydellisyyden absoluuttinen täyteys, oikeudenmukaisuuden ja rakkauden täyteys, sillä oikeudenmukaisuus perustuu rakkauteen, virtaa siitä ja pyrkii sitä kohti. Kristuksen kärsimyksessä ja kuolemassa – siinä, että Isä ei säästänyt omaa Poikaansa, vaan ”meidän tähtemme teki hänet synniksi” (2. Kor. 5:21) – ilmenee absoluuttinen oikeudenmukaisuus, sillä Kristus käy läpi kärsimyksen ja ristin ihmiskunnan syntien vuoksi. Tämä on jopa oikeudenmukaisuuden ”ylitsevuotamista”, sillä ihmisen synnit ”korvataan” ihmis-Jumalan uhrilla. Kuitenkin tämä oikeudenmukaisuus, joka on varsinaista oikeudenmukaisuutta ”Jumalan mittapuun” mukaan, on kokonaan lähtöisin rakkaudesta, Isän ja Pojan rakkaudesta, ja se kantaa kokonaan hedelmää rakkaudessa. Kristuksen ristissä ilmaistu jumalallinen oikeudenmukaisuus on ”Jumalan mittapuun” mukainen juuri siitä syystä, että se syntyy rakkaudesta, saa rakkaudessa täyttymyksensä ja tuottaa pelastuksen hedelmiä. Lunastuksen jumalallinen ulottuvuus ei toteudu vain toteuttamalla oikeudenmukaisuus synnin suhteen, vaan palauttamalla rakkauteen se luova voima ihmisessä, jonka ansiosta hänellä on jälleen kerran pääsy Jumalalta tulevan elämän ja pyhyiden täyteyteen. Tällä tavalla lunastus käsittää laupeuden ilmoittamisen täyteydessään.

Pääsiäissalaisuus on tämän laupeuden ilmoituksen ja toteutumisen huipentuma. Se joka kykenee vanhurskauttamaan ihmisen, palauttamaan oikeudenmukaisuuden sen pelastuksen järjestyksen merkityksessä, jonka Jumala alussa halusi olevan ihmisessä ja ihmisen kautta maailmassa. Kärsivä Kristus puhuttelee erityisellä tavalla ihmistä, eikä pelkästään uskova. Myös ei-uskova voi löytää hänessä ilmauksen solidaarisuudesta ihmisen tilannetta kohtaan ja epäitseekkään ja täyden ihmisen asialle omistautumisen: totuudelle ja rakkau-

delle omistautumisen. Pääsiäissalaisuuden jumalallinen ulottuvuus on kuitenkin tätäkin syvempi. Golgatalle pystytetty risti, jolta Kristus käy viimeisen keskustelunsa Isän kanssa, nousee sen rakkauden ytimestä, joka on Jumalan kuvaksi ja kaltaisuuteen luodulle ihmiselle lahjoitettu Jumalan ikuisen suunnitelman mukaan. Kristuksen ilmoittama Jumala ei ainoastaan pysy läheisesti liittyneenä maailmaan Luojana ja kaiken olemassaolon alkulähteenä. Hän on myös Isä: hän on luomistakin läheisemmällä siteellä yhdistynyt ihmiseen, jonka hän kutsui olemassaoloon näkyvässä maailmassa. Kyse on rakkaudesta, joka ei pelkää synnyä hyvää, vaan myös tekee osalliseksi Jumalan itsensä elämään: Isän, Pojan ja Pyhän Hengen elämään. Sillä se, joka rakastaa, tahtoo antaa itsensä.

Kristuksen risti Golgatalla kohoaa sen autuaallisen vaihtokaupan polulla, sen ihmeellisen Jumalan itsensä ihmiselle kommunikoimisen, joka samalla käsittää kutsun ihmiselle osallistua jumalalliseen elämään antamalla itsensä, ja itsensä kanssa koko näkyvän maailman, Jumalalle, ja tulla lapseksi otettuna osalliseksi siitä totuudesta ja rakkaudesta, joka on Jumalassa ja Jumalasta. Juuri ihmisen iankaikkisen valinnan tiellä Jumalan lapsen arvokkuuteen kohoaa historiassa Kristuksen risti, ainosyntyisen Pojan, joka "valkeutena valkeudesta, tosi Jumalana tosi Jumalasta"⁸ tuli antamaan lopullisen todistuksen Jumalan ihmeellisestä liitosta ihmiskunnan kanssa: Jumalan liitosta ihmisen kanssa, jokaisen ihmisen. Tämä liitto, joka luomisen salaisuuteen pohjautuen on yhtä vanha kuin ihminen ja joka myöhemmin uudistettiin aina uudestaan yhden valitun kansan kanssa, tämä Golgatalla perustettu liitto on sekä uusi että lopullinen eikä se rajoitu yhteen kansaan, Israeliin, vaan on avoin jokaiselle ihmiselle.

8 Vrt. Nikaian-Konstantinopolin uskontunnustus.

Mitä siis Kristuksen risti, eräässä mielessä hänen messiaanisen tehtävänsä ja sanomansa viimeinen sana, meille kertoo? Vaikka se ei olekaan vielä liiton Jumalan viimeinen sana: se lausutaan aamuvarhaisella, kun ensin naiset ja sitten apostolit tullessaan ristiinnaulitun Kristuksen haudalle näkevät tyhjän haudan ja kuulevat ensimmäistä kertaa sanoman: "Hän on noussut kuolleista." He toistavat tämän sanoman toisille ja tulevat ylösnousseen Kristuksen todistajiksi. Kuitenkin myös tässä Jumalan Pojan kirkastumisessa risti pysyy jatkuvasti läsnäolevana, risti, joka – sillä kuolleen Pojan, ihmisen, koko messiaanisen todistuksen kautta – puhuu eikä koskaan lakkaa puhumasta Isästä Jumalasta, joka on ehdottoman uskollinen ikuiselle rakkaudelleen ihmistä kohtaan. Sillä hän "on rakastanut maailmaa niin paljon", ja siten ihmistä maailmassa, "että antoi ainoan Poikansa, jottei yksikään, joka häneen uskoo, joutuisi kadotukseen, vaan saisi iankaikkisen elämän" (Joh. 3:16). Ristiinnaulittuun Poikaan uskomisen merkitsee "Isän näkemistä" (vrt. Joh. 14:9); se merkitsee uskomista siihen, että rakkaus on läsnä maailmassa ja että tämä rakkaus on väkevämpi kuin mikään pahuus, mihin ihminen, ihmiskunta tai maailma ovat sotkeutuneet. Tähän rakkauteen uskomisen merkitsee laupeuteen uskomista. Laupeus on nimittäin rakkauden korvaamaton ulottuvuus, kuin sen toinen nimi ja samalla sen ilmoittamisen ja toteutumisen erityinen tapa suhteessa siihen pahan todellisuuteen, joka maailmassa on, joka koskettaa ja piirittää ihmistä, hiipii jopa hänen sydämeensä ja voi "hukuttaa hänet helvettiin" (Matt. 10:28).

Rakkaus on väkevämpi kuolemaa, väkevämpi syntiä

8. Kristuksen risti Golgatalla todistaa myös pahan voimasta itse Jumalan Poikaa vastaan, joka ainoana kaikkien ihmislasten joukossa oli luontonsa puolesta täysin viaton ja vapaa synnistä ja jonka maailmaan tulo oli vapaa Aadamin tottelemattomuudesta ja alkusynnin perinnöstä. Ja juuri hänessä, Kristuksessa, toteutuu oikeudenmukaisuus syntiä kohtaan hänen uhrinsa hinnalla, hänen kuuliaisuudellaan "kuolemaan asti" (Fil. 2:8). Hänet, joka oli ilman syntiä, "Jumala teki meidän vuoksemme synniksi" (2. Kor. 5:21). Oikeudenmukaisuus kohtaa myös kuoleman, joka ihmisen historian alusta lähtien oli liitossa synnin kanssa. Tämä oikeudenmukaisuuden toteutuminen kuolemaa kohtaan tapahtuu hänen kuolemansa hinnalla, hänen joka oli ilman syntiä ja joka ainoana oli kykenevä, omalla kuolemallaan, tuomaan kuolemalle kuoleman (vrt. 1. Kor. 15:54-55). Näin Kristuksen risti, jolla Poika, samaa olemusta kuin Isä, toteuttaa täydellisesti oikeudenmukaisuuden Jumalaa kohtaan, on myös radikaalia ilmoitusta laupeudesta tai pikemminkin rakkaudesta, joka nousee sitä vastaan, mikä on itse pahan juuri ihmisen historiassa: syntiä ja kuolemaa vastaan.

Risti on Jumalan syvin alentuminen ihmisen puoleen ja sen puoleen, mitä ihminen, erityisesti vaikeina ja tuskallisina hetkinä, pitää onnettomana kohtalonaan. Risti on kuin iankaikkisen rakkauden kosketus ihmisen maanpäällisen olemassaolon tuskallisimpiin haavoihin; se on sen messiaanisen suunnitelman täydellinen täyttymys, jonka Kristus kerran muotoili Nasaretin synagogassa (vrt. Luuk. 4:18-21) ja jonka hän sitten toisti Johannes Kastajan lähettämillä miehille (vrt. Luuk. 7:20-23). Jesajan profetiassa kerran kirjoitettujen sano-

jen mukaan (vrt. Jes. 35:5; 61:1-3) tämä suunnitelma koostui armahtavan rakkauden ilmoittamisesta köyhille, kärsiville ja vangituille, sokeille, sorretuille ja syntisille. Pääsiäisen salaisuudessa sen monitahoisen pahan, josta ihminen elämänsä aikana tulee osalliseksi, rajat ylitetään: itse asiassa Kristuksen risti saa ymmärtämään pahan syvimät juuret, jotka ovat kytköksissä syntiin ja kuolemaan. Siten rististä tulee eskatologinen merkki. Vain eskatologisessa täyttymyksessä ja maailman lopullisessa uudistumisessa rakkaus voittaa kaikissa valituissa pahan syvimät juuret, tuottaen täysin kypsänä hedelmänään elämän ja pyhyiden valtakunnan sekä kunniaan kuolemattomuuden. Tämän eskatologisen täyttymyksen perusta sisältyy jo Kristuksen ristiin ja kuolemaan. Se, että Kristus "herätettiin kuolleista kolmantena päivänä" (1. Kor. 15:4), on messiaanisen tehtävän lopullinen merkki. Se täydellistää koko ilmoituksen armahtavasta rakkaudesta maailmassa, joka on pahan alainen. Samalla se on merkki, joka julistaa ennalta "uutta taivasta ja uutta maata" (Ilm. 21:1), jolloin Jumala "pyyhkii heidän silmistään joka ainoan kyöneen. Kuolemaa ei enää ole, ei murhetta, valitusta eikä vaivaa, sillä kaikki entinen on kadonnut" (Ilm. 21:4).

Eskatologisessa täyttymyksessä laupeus tulee ilmi rakkaute-na, kun taas ajallisuudessa, ihmisen historiassa, joka on samalla synnin ja kuoleman historiaa, rakkauden on tultava ilmi ja toteuduttava ennen kaikkea laupeutena. Kristuksen messiaanisesta suunnitelmasta, laupeuden suunnitelmasta, tulee hänen kansansa suunnitelma, kirkon suunnitelma. Sen keskuksena on aina risti, sillä juuri ristillä ilmoitus armahtavasta rakkaudesta saavuttaa huippunsa. Siihen asti, kunnes "kaikki entinen on kadonnut" (vrt. Ilm. 21:4), risti pysyy "paikkana", johon Johanneksen ilmestyksen muutkin sanat

viittaavat: ”Minä seison ovella ja kolkutan. Jos joku kuulee minun ääneni ja avaa oven, minä tulen hänen luokseen, ja me aterioimme yhdessä, minä ja hän” (Ilm. 3:20). Jumala ilmoittaa laupeutensa erityisellä tavalla myös kutsuessaan ihmistä osoittamaan ”laupeutta” ristiinnaulitulle Pojalleen.

Juuri ristiinnaulittuna Kristus on Sana, joka ei katoa (vrt. Matt. 24:35); hän seisoo jokaisen ihmisen sydämen ovella ja kolkuttaa (vrt. Ilm. 3:20). Hän ei rajoita ihmisen vapautta, vaan pyrkii sen sijaan vetämään tästä vapaudesta esiin rakkauten, joka ei ole vain solidaarisuuden teko kärsivää Ihmisen Poikaa kohtaan, vaan tietyllä tavalla myös meidän kaikkien osoittamaa ”laupeutta” iankaikkisen Isän Pojalle. Voisiko tässä Kristuksen messiaanisessa suunnitelmassa, koko laupeuden ilmoittamisessa ristin kautta, ihmisen arvokkuutta enää enempää kunnioittaa ja ylevöittää, kun se, joka saa osakseen laupeuden, on samalla eräässä mielessä se, joka ”osoittaa laupeutta”?

Sanalla sanoen, eikö Kristus ilmaise suhtautumisensa ihmiseen tällaisena sanoessaan: ”Kaiken, minkä te olette tehneet yhdelle näistä vähäisimmistä veljistäni, sen te olette tehneet minulle” (Matt. 25:40)? Eivätkö Vuorisaarnan sanat ”autuaita ne, jotka toisia armahtavat: heidät armahdetaan” (Matt. 5:7) ole ikään kuin tiivistelmä koko hyvästä sanomasta, koko siihen sisältyvästä ”ihmeellisestä vaihtokaupasta” (*admirabile commercium*)? Tämä vaihtokauppa on itse pelastussuunnitelman laki, joka on yksinkertainen, voimakas ja samalla kertaa ”helppo”. Osoittaessaan alusta alkaen, mihin ihmissydän kykenee (”olemaan laupias”), eivätkö nämä Vuorisaarnan sanat paljastakin samassa perspektiivissä Jumalan syvän salaisuuden: tuon tutkimattoman Isän, Pojan ja Pyhän Hengen välisen

ykseyden: siinä rakkaus, johon sisältyy oikeudenmukaisuus, johtaa laupeuteen, joka puolestaan paljastaa oikeudenmukaisuuden täydellisyyden?

Pääsiäissalaisuus on Kristus itse Jumalan tutkimattoman salaisuuden ilmoituksen huipentumana. Juuri tässä täyttyvät kokonaan viimeisellä aterialla lausutut sanat: ”Joka on nähnyt minut, on nähnyt Isän” (Joh. 14:9). Kristus, jota Isä ”ei säästänyt” (Room. 8:32) ihmisen tähden ja joka kärsimyksessään ja ristin piinassaan ei saanut osakseen ihmisten laupeutta, on ylösnousemuksessaan tuonut julki sen rakkauden täyteen, joka Isällä on häntä kohtaan ja hänessä kaikkia ihmisiä kohtaan. ”Ei hän ole kuolleiden Jumala, vaan elävien” (Mark. 12:27). Ylösnousemuksellaan Kristus on ilmoittanut laupiaan rakkauden Jumalan, juuri koska hän hyväksyi ristin tienä ylösnousemukseen. Muistaessamme Kristuksen ristiä, kärsimystä ja kuolemaa uskomme ja toivomme keskittyvät siksi Ylösnouseeseen: Kristukseen, joka ”samana päivänä, viikon ensimmäisenä ... illalla ... seisoivat heidän keskellään” yläkerran huoneessa, jossa ”opetuslapset olivat koolla”, puhalsi heitä kohti ja sanoi: ”Ottakaa Pyhä Henki. Jolle te annatte synnit anteeksi, hänelle ne ovat anteeksi annetut. Jolta te kiellätte anteeksiannon, hän ei saa syntejään anteeksi” (Joh. 20:19-23).

Tässä on Jumalan Poika, joka ylösnousemuksessaan koki radikaalilla tavalla itselleen osoitetun laupeuden, toisin sanoen Jumalan rakkauden, joka on väkevämpi kuolemaa. Ja sama Kristus, Jumalan Poika, joka messiaanisen tehtävänsä lopussa ja eräässä mielessä sen ylikin ilmoittaa itsensä ehtymättömänä laupeuden, sen saman rakkauden lähteenä, joka kirkon pelastushistorian myöhemmältä näkökannalta katsottuna on

ikuisesti vahvistettava syntiä voimakkaampana. Pääsiäisen Kristus on laupeuden lopullinen inkarnaatio, sen elävä merkki pelastushistoriassa ja eskatologiassa. Pääsiäisajan liturgia asettaa samassa hengessä huulillemme psalmin sanat: *Misericordias Domini in aeternum cantabo* (Ps. 89:2).

Laupeuden äiti

9. Nämä kirkon sanat pääsiäisenä toistavat profeettallisen sisältönsä täytydessä Marian sanat Elisabetille, Sakariaan vaimolle: ”polvesta polveen hän osoittaa laupeutensa” (Luuk. 1:50). Inkarnaation hetkellä nämä sanat avaavat pelastushistorian uuden näköalan. Kristuksen ylösnousemuksen jälkeen tämä näkökulma on uusi sekä historiallisella että eskatologisella tasolla. Tuosta ajasta eteenpäin ihmiskunnan valtavassa perheessä toisiaan seuraavat yhä uusien ihmisten sukupolvet, alati laajenevin mittasuhtein; yhä uudet Jumalan kansan sukupolvet, jotka on merkitty ristin ja ylösnousemuksen merkillä ja ”sinetöity” (vrt. 2. Kor. 1:21-22) Kristuksen pääsiäissalaisuuden merkillä. Pääsiäissalaisuus on absoluuttinen ilmoitus siitä laupeudesta, jota Maria julisti sukulaisnaisensa talossa: ”polvesta polveen hän osoittaa laupeutensa” (Luuk. 1:50).

Maria on myös se, joka sai osakseen laupeuden erityisellä ja poikkeuksellisella tavalla, toisin kuin kukaan toinen. Samalla kertaa, edelleen poikkeuksellisella tavalla, hän teki oman sydämensä uhrilla mahdolliseksi osallistumisensa Jumalan laupeuden ilmoitukseen. Tämä uhri liittyy läheisesti hänen Poikansa ristiin, jonka juurella hän sitten seisoi Golgatalla. Hänen uhrinsa on ainutlaatuista osallisuutta laupeuden ilmoitukseen eli Jumalan ehdottomaan uskollisuuteen omalle

rakkaudelleen, liitolle, jonka Jumala tahtoi ikuisuudesta saakka ja jonka hän ajassa teki ihmisen, kansan ja ihmiskunnan kanssa. Se on osallisuutta ilmoitukseen, joka on ristin kautta lopullisesti täytetty. Kukaan ei siinä määrin kuin ristiinnaulitun äiti ole kokenut ristin salaisuutta, jumalallisen transendentin oikeudenmukaisuuden järjestyttävää kohtaamista rakkauden kanssa: tuota laupeuden antamaa "suudelmaa" oikeudenmukaisuudelle (vrt. Ps. 85:11). Kukaan ei ole Marian tavoin ottanut vastaan sydämeensä tuota salaisuutta, tuota lunastuksen todella jumalallista ulottuvuutta, joka toteutui Golgatalla Pojan kuoleman kautta, yhdessä hänen äidinsydämensä uhrin kanssa, yhdessä hänen lopullisen "fiat"-vastauksensa kanssa.

Siten Maria tuntee syvällisimmin Jumalan laupeuden salaisuuden. Hän tuntee sen hinnan, hän tuntee sen suuruuden. Tässä mielessä kutsumme häntä Laupeuden äidiksi: Laupeuden Neitsyt Mariaksi tai Jumalallisen laupeuden äidiksi. Kaikilla näillä nimityksillä on syväallinen teologinen merkitys, sillä ne ilmaisevat Marian sielun ja koko persoonan erityistä valmistamista, jotta hän kykeni havaitsemaan ensin Israelin ja sitten jokaisen ihmisen ja koko ihmiskunnan monimutkaisten tapahtumien kautta sen laupeuden, josta ihmiset "polvesta polveen" (Luuk. 1:50) tulevat osallisiksi kaikkeinpyhimmän Kolminaisuuden ikuisen suunnitelman mukaisesti.

Edellä mainitsemamme nimitykset, jotka liitämme Jumalanäitiin, puhuvat hänestä kuitenkin ennen kaikkea ristiinnaulitun ja ylösnousseen äitinä. Saatuaan poikkeuksella tavalla osakseen laupeuden, hän yhtä poikkeuksellisella tavalla "ansaitsee" tuon laupeuden maallisen elämänsä kautta ja erityisesti Poikansa ristin juurella. Osallistumalla salatulla ja samalla

vertaansa vailla olevalla tavalla Poikansa messiaaniseen tehtävään hänet oli erityisellä tavalla kutsuttu lähentämään ihmisiä siihen rakkauteen, jota Poika oli tullut ilmoittamaan: rakkauteen, joka saa konkreettisimman ilmauksensa suhteessa kärsiviin, köyhiin, vapautensa menettäneisiin, sokeisiin, sorrettuihin ja syntisiin, kuten Kristus heistä puhui Jesajan profetian sanoilla, ensin Nasaretin synagogassa (vrt. Luuk. 4:18) ja sitten vastatessaan Johannes Kastajan lähettämille miehille (vrt. Luuk. 7:22).

Juuri tähän "laupiaaseen" rakkauteen, joka ilmenee ennen kaikkea kohdattaessa moraalista ja fyysistä pahaa, oli aivotlaatusella ja poikkeuksellisella tavalla osallinen Marian sydän, hänen, joka oli ristiinnaulitun ja ylösnousseen äiti. Hänessä ja hänen kauttaan tämä rakkaus tulee jatkuvasti ilmi kirkon ja ihmiskunnan historiassa. Tämä ilmituleminen kantaa erityisellä tavalla hedelmää, koska se Jumalanäidissä perustuu hänen äidinsydämensä erityiseen alttiuteen, hänen erityiseen herkkyyteensä, hänen erityiseen kykyynsä saavuttaa kaikki ne, jotka helpoimmin hyväksyvät äidin laupiaan rakkauden. Tämä on yksi kristinuskon suurista elämää antavista salaisuuksista, salaisuus, joka liittyy läheisesti inkarnatioon salaisuuteen.

"Tämä Marian äitiys armotaloudessa", kuten Vatikaanin II kirkolliskokous selittää, "jatkuu keskeytymättä aina siitä lähtien, kun hän enkelin ilmestyksessä uskollisesti antoi myöntymyksensä, jossa hän myös ristin juurella pysyi horjumattomana, kunnes kaikki valitut ovat saavuttaneet ikuisen päämääränsä. Maria näet ei luopunut tästä pelastustehtävästään senkään jälkeen, kun hänet otettiin taivaaseen, vaan lukemattomien esirukousten kautta hän yhä jatkaa armolah-

jojen välittämistä meille. Äidinrakkaudellaan hän huolehtii Poikansa veljistä, jotka yhä vaeltavat maan päällä vaarojen ja ahdistusten keskellä, kunnes he pääsevät siunattuun Isänmaahan.”⁹

9 Dogmaattinen konstituutio *Lumen gentium* Kirkosta, 62: AAS 57 (1965), 63.

VI "LAUPEUS ... POLVESTA POLVEEN"

Kuva nykyisestä sukupolvesta

10. Meillä on täysi oikeus uskoa, että myös meidän sukupolvemme sisältyi Jumalanäidin sanoihin hänen ylistäessään laupeutta, josta "polvesta polveen" ovat osallisia ne, jotka antavat Jumalan pelon ohjata itseään. Marian ylistysvirren sanoissa on profeetallinen sisältö, joka ei koske vain Israelin menneisyyttä vaan koko Jumalan kansan tulevaisuutta maan päällä. Itse asiassa jokainen meistä tällä hetkellä maan päällä elävistä on osa sukupolvea, joka on tietoinen kolmannen vuosituhannen lähestymisestä ja joka syvällisesti tuntee historiansa käynnissä olevan muutoksen.

Nykyinen sukupolvi tietää olevansa etuoikeutetussa asemassa: kehitys tarjoaa sille lukemattomia mahdollisuuksia, joita vain joitain vuosikymmeniä sitten ei voinut kuvitella. Ihmisen luova toiminta, hänen älykkyytensä ja työnsä ovat tuoneet syvällisiä muutoksia sekä tieteen ja teknologian

maailmaan että yhteiskunta- ja kulttuurielämään. Ihminen on kasvattanut valtaansa luonnon suhteen ja saavuttanut syvällisemmän tietämyksen sosiaalisen käyttäytymisen laeista. Hän on nähnyt esteiden ja etäisyyksien ihmisten ja kansojen välillä katoavan tai kutistuvan sen myötä, kun ymmärrys siitä, mikä on universaalia on kasvanut, kun tietoisuus ihmiskunnan ykseydestä on kirkastunut, kun vastavuoroinen riippuvuus hyväksytään aidossa solidaarisuudessa, ja kun on halu ja mahdollisuus olla yhteydessä veljiin ja sisariin yli keinotekoisien maantieteellisten, kansallisten tai rodullisten rajojen. Erityisesti tämän päivän nuoret tietävät, että tieteen ja teknologian kehitys voi tuottaa paitsi uusia materiaalisia hyödykkeitä myös tietämyksen jakamista laajemmin. Esimerkiksi informaation ja tiedonkäsittelyn poikkeuksellinen kehitys kasvattaa ihmisen luovaa kykyä ja tarjoaa pääsyn muiden kansojen intellektuaalisiin ja kulttuurillisten rikkauksiin. Uudet kommunikaatiotekniikat rohkaisevat laajempaa osallistumista tapahtumiin ja kasvavaa ajatustenvaihtoa. Biologian, psykologian ja yhteiskuntatieteiden saavutukset auttavat ihmistä ymmärtämään paremmin oman olemuksensa rikkautta. On myös totta, että tämä kehitys on yhä teollistuneiden maiden etuoikeus, mutta ei voida kieltää, että jokaisen ihmisen ja kansan mahdollisuus hyötyä siitä on jo kauan sitten laikkanut olemasta pelkkää utopiaa, silloin kun siihen on todellista poliittista tahtoa.

Mutta rinta rinnan tämän kanssa tai pikemmin osana sitä ovat myös vaikeudet, jotka ilmenevät aina kasvun myötä. On levottomuutta ja voimattomuutta suhteessa siihen syvälliseen vastaukseen, jonka ihminen tietää olevansa velvoitettu antamaan. Kuva nykymaailmasta sisältää myös varjoja ja epätasapainoa, jotka eivät aina ole pelkästään pinnallisia.

Vatikaanin II kirkolliskokouksen pastoraalikonstituutio *Gaudium et spes* ei toki ole ainoa asiakirja, joka käsittelee tämän sukupolven elämää, mutta asiakirjana se on erityisen tärkeä. Se toteaa: "Ne tasapainohäiriöt, joista nykymaailma kärsii, ovat tosiasiallisesti yhteydessä siihen perustavampaan tasapainottomuuteen, jonka juuret ovat ihmisen sydämessä. Ihmisessä itsessäänhan monet voimat taistelevat toisiansa vastaan. Toisaalta hän luotuna olentona huomaa, että hän on monella tavalla rajallinen, mutta toisaalta hän taas kaipausissaan tuntee olevansa vailla rajoja ja kutsuttu korkeampaan elämään. Kun monet huolet ja harrastukset vetävät häntä puoleensa, hänen on pakko valita niistä joitakin ja luopua toisista. Vieläpä heikkona ja syntisenä ihmisenä hän usein tekee sitä, mitä hän ei tahdo, mutta jättää tekemättä sen, minkä hän tahtois tehdä. Siksi hän kärsii sisäisestä jakautuneisuudesta, josta aiheutuu myös monia ja vaikeita ristiriitoja yhteiskunnassa."¹⁰ Johdannon loppupuolella luemme: "Tarkasteltaessa maailman nykyistä kehitystä havaitaan kuitenkin niiden lukumäärän jatkuvasti kasvavan, jotka esittävät suurimpia peruskysymyksiä tai tuntevat niitä kohtaan uutta, voimakasta mielenkiintoa: Mitä on ihminen? Mikä on kärsimyksen, pahan ja kuoleman tarkoitus, kun nämä kaikista edistyksestä huolimatta yhä vielä ovat olemassa? Mitä merkitsevät nämä voitot, joista on maksettu niin suuri hinta?"¹¹

Onko meidän aikanamme, viisitoista vuotta Vatikaanin II kirkolliskokouksen päättymisestä, tästä jännitteiden ja uhkien kuvasta tullut vähemmän huolestuttava? Näyttää siltä, että ei ole. Päinvastoin, ne jännitteet ja uhat, jotka kirkolliskokouk-

10 Pastoraalikonstituutio *Gaudium et spes* Kirkosta nykymaailmassa, 10: AAS 58 (1966), 1032.

11 Ibid.

sen asiakirjassa näyttävät olevan vain hahmoteltuja tuomatta pohjia myöten esiin kaikkia niissä piileviä vaaroja, ovat vuosien kuluessa tulleet näkyviin entistä selvemmin; ne ovat eri tavoin vahvistaneet vaaran olemassaolon eivätkä salli elätellä entisaikojen illuusioita.

Levottomuuden lähteet

11. Siten maailmassamme kasvaa tunne uhattuna olemisesta. Kuten kiertokirjeessä *Redemptor hominis* sanoin, konfliktiin liittyvä eksistentiaalinen pelko kasvaa, konfliktiin, joka nykyiset ydinasevarastot huomioon ottaen voisi merkitä ihmiskunnan osittaista itsetuhoa. Mutta uhka ei koske ainoastaan sitä, mitä ihminen voi tehdä toiselle ihmiselle sotateknologian keinoin; se koskee myös lukuisia muita vaaroja, jotka ovat sellaisen materialistisen yhteiskunnan tuotosta, joka "humanistisista" julistuksista huolimatta hyväksyy asioiden etusijan persoonaan nähden. Nykyihminen pelkää, että tällaisen yhteiskunnan luomien välineiden kautta yksilöt, ympäristöt, yhteisöt, yhteiskunnat ja kansakunnat voivat joutua muiden yksilöiden, ympäristöjen ja yhteiskuntien hyväksikäytön uhreiksi. Vuosisatamme historia tarjoaa tästä lukuisia esimerkkejä. Huolimatta kaikista ihmisoikeuksien julistuksista, jotka liittyvät ihmisen kokonaisvaltaiseen ulottuvuuteen eli hänen ruumiilliseen ja hengelliseen olemassaoloonsa, emme voi sanoa, että nämä esimerkit kuuluisivat vain menneisyyteen.

Ihminen pelkää oikeutetusti joutuvansa sellaisen sarron uhriksi, joka riistää häneltä sisäisen vapauden, mahdollisuuden ilmaista totuutta, josta on vakuuttunut, uskoa, jota tunnustaa, tai kyvyn seurata omantunnon ääntä, joka ohjaa oikealle tiel-

le. Nyky-yhteiskunnan käytössä olevat tekniset välineet eivät kätke itseensä ainoastaan mahdollisuutta itsetuhoon sotilaallisen konfliktin kautta, vaan myös mahdollisuuden kukistaa "rauhanomaisesti" yksilöt, ympäristöt, kokonaiset yhteiskunnat ja kansakunnat, jotka syystä tai toisesta ovat häiritseviä niiden kannalta, joilla on keinot käytettävissään ja jotka ovat valmiita käyttämään niitä ilman omantunnontuskia. Yksi esimerkki on yhä vielä ilmenevä kidutus, jota vallanpitäjät käyttävät systemaattisesti hallinnan ja poliittisen nujertamisen välineenä ja jota heidän alaisensa harjoittavat rankaisematta.

Siten biologisen uhan tietoisuuden rinnalla kasvaa tietoisuus toisenlaisesta uhasta, joka vielä enemmän tuhoaa sitä, mikä on olennaisesti inhimillistä ja mikä läheisimmin liittyy ihmispersoonan arvokkuuteen ja hänen oikeuteensa totuuteen ja vapauteen.

Tämä kaikki tapahtuu sitä valtavien tunnontuskien taustaa vasten, jonka aiheuttaa se tosiasia, että vauraiden ja kylläisten ihmisten ja yhteiskuntien, yltäkylläisyydessä elävien ja kulutuksen ja nautinnon hallitsemien, rinnalla samassa ihmisperheessä on paljon yksilöitä ja ryhmiä, jotka näkevät nälkää. On paljon lapsia, jotka kuolevat nälkään äitiensä silmien alla. Monissa osissa maailmaa, erilaisissa sosioekonomisissa järjestelmissä, on kokonaisia köyhyyden, puutteen ja alikehittyneisyyden alueita. Tämä tosiasia on maailmanlaajuisesti tiedossa. Yksilöiden ja kansojen välinen eriarvoisuus ei pelkästään ole yhä olemassa, vaan kasvaa. Yhä tapahtuu niin, että varakkaiden ja yltäkylläisyydessä elävien rinnalla elää niitä, jotka elävät puutteessa, kärsivät kurjuutta ja usein todella kuolevat nälkään. Heidän lukumääränsä yltää kymmeniin, jopa satoihin miljooniin. Tämän vuoksi moraalinen levottomuus voi

vain syventyä. On selvää, että nykyisen talouselämän ja materialistisen kulttuurin juuressa on perustavanlaatuisen vika tai pikemminkin sarja vikoja, jopa viallinen mekanismi, joka ei salli ihmisperheen vapautua tällaisista radikaalisti epäoikeudenmukaisista tilanteista.

Tämä kuva nykymaailmasta – jossa fyysistä ja moraalista paha on niin paljon, että maailmasta tulee ristiriitojen ja jännitteiden vyyhti, ja joka on samalla täynnä uhkia ihmisen vapaudelle, omalletunnon ja uskonnolle – selittää levottomuuden, jota nykyihminen tuntee. Tätä levottomuutta eivät koe vain huono-osaiset tai sorretut vaan myös vaurauden, edistyksen ja vallan etuoikeuksista nauttivat. Ja vaikka ei puutukaan ihmisiä, jotka yrittävät ymmärtää tämän levottomuuden syitä tai toimia sitä vastaan teknologian, vaurauden tai vallan väliaikaisin keinoin, levottomuus ihmissielun sisimmässä on kuitenkin näitä väliaikaisia keinoja voimakkaampi. Tämä levottomuus koskettaa – kuten Vatikaanin II kirkolliskokous tarkastelussaan oikein osoitti – koko ihmisen olemassaolon perusongelmia. Se liittyy itse ihmisen maailmassa olemisen merkitykseen ja on levottomuutta ihmisen ja koko ihmiskunnan tulevaisuudesta; se vaatii lopullisia ratkaisuja, joita ihmiskunta ei näytä nyt voivan väistää.

Onko oikeudenmukaisuus tarpeeksi?

12. Ei ole vaikea havaita, että nykymaailmassa oikeudenmukaisuuden taju on laajasti herännyt; tämän vuoksi epäilemättä korostuu se, mikä on vastoin oikeudenmukaisuutta yksilöiden, yhteiskuntaryhmien ja ”luokkien” välisissä suhteissa, yksilöiden ja valtioiden ja lopulta kokonaisten poliittisten

järjestelmien ja niin sanottujen ”maailmojen” välillä. Tämä syvä ja monimuotoinen suuntaus, jonka lähtökohdaksi ihmisen nykyinen tietoisuus on asettanut oikeudenmukaisuuden, todistaa maailmassa leviävien jännitteiden ja kamppailujen eettisestä luonteesta.

Kirkko jakaa aikamme ihmisten kanssa tämän syvän ja palavan halun elämään, joka on kaikilta osin oikeudenmukaista, eikä se myöskään jätä tarkastelematta eri näkökohtia tästä oikeudenmukaisuudesta, jota ihmisten ja yhteiskuntien elämä tarvitsee. Tästä osoituksena on katolinen yhteiskunnallinen opetus, joka on suuresti edistynyt viime vuosisadan aikana. Tämän opetuksen suuntaviivojen mukaisesti edistyvät oman tunnon kasvatusta ja koulutus oikeudenmukaisuuden hengessä, samoin kuin yksittäiset aloitteet erityisesti maallikkosten apostolaatin alalla, jotka kehittyvät juuri tässä hengessä.

Ja tuskin kuitenkaan voi olla huomaamatta, että usein ohjelmat, jotka lähtevät oikeudenmukaisuuden ajatuksesta ja joiden pitäisi auttaa sen toteutumisessa yksilöiden, ryhmien ja ihmisyhteisöjen kesken, käytännössä kärsivät vääristymistä. Vaikka ne jatkuvasti vetoavat oikeudenmukaisuuden ajatukseen, kokemus kuitenkin osoittaa, että muut kielteiset voimat ovat päässeet voitolle oikeudenmukaisuudesta, kuten katkeruus, viha ja jopa julmuus. Tällaisissa tapauksissa halu tuhota vihollinen, rajoittaa hänen vapauttaan tai jopa pakottaa hänet täydelliseen riippuvuuteen tulevat toiminnan johtaviksi motiiveiksi. Tämä on vastoin oikeudenmukaisuuden olemusta, joka luonnostaan pyrkii tasa-arvoon ja sopusointuun konfliktin osapuolten välillä. Tällainen oikeudenmukaisuuden ajatuksen väärinkäyttö ja sen vääristyminen käytännössä osoittavat, kuinka kauas ihmisen toiminta voi ajautua itse oi-

keudenmukaisuudesta silloinkin, kun on aloitettu oikeudenmukaisuuden nimissä. Kristus ei turhaan haastanut Vanhan testamentin opetukselle uskollisia kuulijoitaan asenteesta, joka ilmeni sanoissa ”silmä silmästä, hammas hampaasta” (Matt. 5:38). Tämä oli oikeudenmukaisuuden vääristymä sinä aikana, ja tämän päivän vääristymät ovat jatkuvasti sen mukaisia. Itse asiassa on selvää, että väitetyt oikeudenmukaisuuden (esimerkiksi historiallisen oikeudenmukaisuuden tai luokkaoikeudenmukaisuuden) nimissä lähimmäinen joskus tuhotaan, tapetaan, häneltä riistetään vapaus tai perusihmis-oikeudet. Menneisyyden ja oman aikamme kokemus osoittaa, ettei oikeudenmukaisuus yksin riitä ja että se voi jopa johtaa oikeudenmukaisuuden itsensä kieltämiseen tai tuhoon, ellei tuon syvemmän voiman, joka on rakkaus, sallita muovata ihmiselämää sen eri ulottuvuuksissa. Juuri historian kokemus, muun ohessa, on johtanut muotoilemaan sanonnan: *summum ius, summa iniuria* (”suurin oikeus, suurin epäoikeudenmukaisuus”). Tuo toteamus ei vähättele oikeudenmukaisuuden arvoa tai siihen perustuvan järjestyksen merkitystä; se ainoastaan viittaa toisesta näkökulmasta tarpeeseen ammentaa niistä vielä syvemmistä hengen voimista, jotka ovat itse oikeudenmukaisuuden järjestyksen ehto.

Kirkko, jolla on silmiensä edessä sukupolvi, johon kuulumme, jakaa monien aikamme ihmisten levottomuuden. Ei voi olla olematta huolissaan monien perustavanlaatuisen arvojen rappeutumisesta, jotka ovat kiistaton hyvä ei pelkästään kristillisessä moraalissa vaan inhimillisessä moraalissa ylipäänsä, moraalissa kulttuurissa. Näihin arvoihin kuuluvat ihmiselämän kunnioittaminen sikiämisen hetkestä lähtien, avioliiton kunnioittaminen sen purkamattomassa ykseydessä sekä perheen vakauden kunnioittaminen. Moraalinen

sallivuuks iskee ennen kaikkea tähän elämän ja yhteiskunnan kaikkein herkimpään alueeseen. Käsi kädessä tämän kanssa kulkevat totuuden kriisi ihmissuhteissa, vastuuttomuus puheissa, puhtaan utilitaristiset suhteet yksilöiden välillä, autenttisen yhteisen hyvän tajun kadottaminen ja se helpous, jolla tästä hyvästä vieraannutaan. Lopuksi, on olemassa "desakralisaatiota", josta usein tulee "dehumanisaatiota"; yksilö ja yhteiskunta, jolle mikään ei ole "pyhää", huolimatta siitä, miltä ulkonaisesti näyttää, on moraalisesti rappeutunut.

VII JUMALAN LAUPEUS KIRKON LÄHETYSTEHTÄVÄSSÄ

Tähän väistämättä levottomuutta herättävään sukupolveemme kuvaan liittyen mieleen nousevat jälleen kerran ne sanat, jotka Jumalan Pojan lihaksi tulemisen myötä kaikuvat Marian ylistysvirren sanoissa ja laulavat Jumalan laupeudesta ”polvesta polveen”. Aikamme kirkon on – näiden inspiroitujen sanojen kauneutta tutkiessaan ja soveltaessaan niitä koko laajan ihmisperheen kärsimyksiin – tultava yhä tarkemmin ja syvällisemmin tietoiseksi tarpeesta todistaa koko lähetystehtävässään Jumalan laupeudesta, seuraten vanhan ja uuden liiton tradition ja ennen kaikkea Jeesuksen Kristuksen itsensä ja apostolien jälkiä. Kirkon on todistettava Jumalan laupeudesta, joka ilmoitettiin Kristuksessa, koko hänen tehtävässään Messiaana, tunnustaen sitä ensisijaisesti pelastavana uskon totuutena ja välttämättömänä uskon mukaiseen elämään, ja pyrkien myös tuomaan ja tekemään sen lihaksi sekä uskojensa elämässä että mahdollisuuksien mukaan myös kaikkien hyvän tahdon ihmisten elämässä. Lopuksi kirkolla on

myös, laupeutta tunnustaen ja sille aina uskollisena pysyen, oikeus ja velvollisuus vedota Jumalan laupeuteen, rukoilla sitä kaiken fyysisen ja moraalisen pahan edessä, kaikkien niiden uhkien edessä, jotka nykypäivänä varjostavat koko ihmiskunnan elämää.

Kirkko tunnustaa ja julistaa Jumalan laupeutta

13. Kirkon tulee tunnustaa ja julistaa Jumalan laupeutta koko totuudessaan, sellaisena kuin se on meille välitetty ilmoituksen kautta. Olen pyrkinyt tämän kiertokirjeen aiemmillä sivuilla kuvaamaan ainakin tämän totuuden pääpiirteet, totuuden, joka niin rikkaalla tavalla ilmaistaan pyhässä Raamatussa ja pyhässä traditiossa. Kirkon jokapäiväisessä elämässä Raamatun ilmaisema totuus Jumalan laupeudesta resonoi ainaisena kaikuna pyhän liturgian lukuisissa teksteissä. Jumalan kansan autenttinen uskontaju tunnistaa tämän totuuden, kuten moninaiset henkilökohtaiset ja yhteisölliset hurskauden ilmaukset osoittavat. Olisi tietenkin vaikeaa luetella tai tiivistää niitä kaikkia, sillä useimmat niistä on elävästi kirjoitettu ihmisten sydämiin ja mieliin. Jotkut teologit katsovat laupeuden olevan Jumalan ominaisuuksista ja täydellisyyksistä suurin, ja Raamattu, traditio sekä koko Jumalan kansan uskonelämä antavat erityisiä todisteita tälle. Kyse ei ole Jumalan tutkimattoman olemuksen täydellisyydestä itse jumaluuden salaisuudessa, vaan täydellisyydestä ja ominaisuudesta, jonka kautta ihminen olemassaolonsa syvimmissä totuudessa kohtaa elävän Jumalan erityisen läheisesti ja erityisen usein. Sopusoinnussa sen kanssa, mitä Kristus lausui Filippukselle (vrt. Joh. 14:9-10), "Isän näkeminen", Jumalan näkeminen uskon kautta, löytää juuri Jumalan laupeuden

kohtaamisessa ainutlaatuisen sisäisen yksinkertaisuuden ja totuuden hetken, samanlaisen kuin vertauksessa tuhlaajapojasta.

”Joka on nähnyt minut, on nähnyt Isän” (Joh. 14:9). Kirkko tunnustaa Jumalan laupeutta ja elää siitä, laajassa kokemuksestaan uskosta samoin kuin opetuksessaan, alati Kristusta katsellen, häneen keskittyen; hänen elämäänsä ja evankeliumiinsa, hänen ristiinsä ja ylösnousemukseensa, koko hänen salaisuuteensa keskittyen. Kaikki se, mistä muodostuu Kristuksen ”näkeminen” kirkon elävässä uskossa ja opetuksessa, tuo meidät lähemmäksi ”Isän näkemistä” hänen laupeutensa pyhydessä. Kirkko näyttää erityisellä tavalla tunnustavan ja kunnioittavan Jumalan laupeutta kääntymällä Kristuksen sydämen puoleen. Itse asiassa juuri lähestymällä Kristusta hänen sydämensä salaisuuden kautta voimme viipyä tämän eräässä mielessä keskeisen ja samalla inhimillisesti lähestyttävän asian ääressä: ilmoituksen Isän armahtavasta rakkaudesta, ilmoituksen, joka muodosti Ihmisen Pojan messiaanisen tehtävän keskeisen sisällön.

Kirkko elää aitoa elämää tunnustaessaan ja julistaessaan laupeutta – Luojan ja Lunastajan ihmeellisintä ominaisuutta – ja tuodessaan ihmisiä Pelastajan laupeuden lähteille, joiden uskottu hoitaja ja jakaja se on. Tässä yhteydessä on erittäin tärkeää Jumalan sanan jatkuva mietiskely sekä ennen kaikkea tietoinen ja kypsä osallistuminen eukaristiaan ja parannuksen tai sovituksen sakramenttiin. Eukaristia lähentää meitä alati siihen rakkauteen, joka on kuolemaa väkevämpi: ”Niin usein kuin syömme tätä leipää ja juomme tämän maljan”, julistamme paitsi Lunastajan kuolemaa myös hänen ylösnou-

semustaan ”siihen saakka, kun hän kunniassa tulee”.¹² Sama eukaristinen riitti, jota vietetään hänen muistokseen, joka messiaanisessa tehtävässään ilmoitti meille Isän sanojensa ja ristinsä kautta, todistaa ehtymättömästä rakkaudesta, jolla hän haluaa aina olla yhteydessä ja yhtä kanssamme, saapuen kohtaamaan jokaisen ihmissydämen. Parannuksen ja sovituksen sakramentti valmistaa tietä tähän jokaiselle, niillekin, joita raskaat rikkomukset painavat. Tässä sakramentissa jokainen ihminen voi kokea ainutlaatuisella tavalla laupeuden, toisin sanoen rakkauden, joka on syntiä väkevämpi. Tätä on jo käsitelty kiertokirjeessä *Redemptor hominis*, mutta on kuitenkin paikallaan palata vielä kerran tähän keskeiseen aiheeseen.

Juuri koska syntiä on olemassa maailmassa, jota ”Jumala on rakastanut ... niin paljon, että antoi ainoan Poikansa” (Joh. 3:16), Jumala, joka ”on rakkaus” (1. Joh. 4:8), ei voi ilmoittaa itseään muutoin kuin laupeutena. Tämä vastaa paitsi syvintä totuutta siitä rakkaudesta, joka on Jumala, myös koko sisäistä totuutta ihmisestä ja maailmasta, joka on hänen ajallinen kotimaansa.

Laupeus äärettömän Jumalan täydellisyytenä on myös itsessään ääretön. Siten myös Isän halu ottaa vastaan kotiin palaava tuhlaajapoika on ääretön ja ehtymätön. Äärettömiä ovat anteeksiannon valmius ja voima, jotka alati virtaavat Pojan suurenmoisen uhrin arvosta. Mikään ihmisen synti ei voi ylittää tätä voimaa tai rajoittaa sitä. Ihmisen puolelta sitä voi rajoittaa vain hyvän tahdon puute, puuttuva valmius kääntymykseen ja katumukseen, armon ja totuuden itsepintainen vastustaminen, erityisesti suhteessa Kristuksen ristin ja ylösnousemuksen todistukseen.

12 Vrt. 1. Kor. 11:26; akklamaatio Roomalaisessa messukirjassa.

Tämän vuoksi kirkko tunnustaa ja julistaa kääntymystä. Jumalan puoleen kääntyminen on aina hänen laupeutensa löytämistä, toisin sanoen rakkauden, joka on kärsivällinen ja lempeä (vrt. 1. Kor. 13:4) kuten vain Luoja ja Isä voi olla, rakkauden, jolle ”Herramme Jeesuksen Kristuksen Jumala ja Isä” (2. Kor. 1:3) on äärimmäisiin seurauksiin saakka uskollinen ihmisen kanssa tekemänsä liiton historiassa, jopa Poikansa ristiin, kuolemaan ja ylösnousemukseen saakka. Kääntyminen Jumalan puoleen on aina seurausta Isän löytämisestä, joka on ”laupeudesta rikas”.

Laupeuden Jumalan, hellän rakkauden Jumalan autenttinen tunteminen on jatkuva ja ehtymätön kääntymyksen lähde, ei pelkästään hetkellisenä sisäisenä tekona vaan pysyvänä asenteena, sielun tilana. Ne, jotka oppivat tuntemaan Jumalan tällä tavalla, jotka ”näkevät” hänet tällä tavoin, voivat elää ainoastaan jatkuvasti häneen kääntyen. He elävät siten *in statu conversionis*, ja tämä kääntymyksen tila viitoittaa syvällisintä elementtiä jokaisen ihmisen pyhiinvaelluksessa maan päällä, *in statu viatoris*.

On selvää, että kirkko tunnustaa ristiinnaulitussa ja ylösnouseksessa Kristuksessa ilmoitettua Jumalan laupeutta paitsi opeuksensa sanoilla, myös ennen kaikkea koko Jumalan kansan elämän syvällisimmillä sydämenlyönneillä. Tämän elämän todistuksen kautta kirkko täyttää Jumalan kansalle kuuluvaa tehtävää, joka on osallisuutta Kristuksen messiaaniseen tehtävään ja eräässä mielessä sen jatkamista.

Nykyajan kirkko on syvästi tietoinen siitä, että vain Jumalan laupeuden pohjalta se voi toteuttaa ne tehtävät, jotka juontuvat Vatikaanin II kirkolliskokouksen opeuksesta, ensisijai-

sesti ekumeenisen tehtävän, joka pyrkii saattamaan yhteen kaikki Kristusta tunnustavat. Pyrkimyksissään tähän suuntaan kirkko tunnustaa nöyrästi, että vain rakkaus, joka on vahvempi kuin ihmisten jakautuneisuuden heikkous, voi lopullisesti saada aikaan sen ykseyden, jota Kristus Isältä pyysi ja jota Henki ei koskaan lakkaa pyytämästä meitä varten "sannottomin huokauksin" (Room. 8:26).

Kirkko pyrkii toteuttamaan laupeutta

14. Jeesus Kristus opetti, että ihminen ei vain ota vastaan ja koe Jumalan laupeutta, vaan hänet on myös kutsuttu "harjoittamaan laupeutta" muita kohtaan: "Autuaita ne, jotka toisia armahtavat: heidät armahdetaan" (Matt. 5:7). Kirkko näkee näissä sanoissa kutsun toimintaan, ja se pyrkii harjoittamaan laupeutta. Kaikki Vuorisaarnan autuaaksijulistukset viittaavat kääntymyksen ja elämän uudistamisen tiehen, mutta armahtavia koskeva autuaaksijulistus on erityisen kaunopuheinen. Ihminen saavuttaa Jumalan armahtavan rakkauden, hänen laupeutensa, siinä määrin kuin ihminen itse muuttuu sisäisesti tämän lähimmäisiinsä kohdistuvan rakkauden hengessä.

Tämä autenttisesti evankeliumin mukainen prosessi ei ole vain kertakaikkisesti tapahtuva hengellinen muutos vaan kokonainen elämäntapa, kristityn kutsumuksen olennainen ja jatkuva ominaisuus. Se on rakkauden jatkuvaa löytämistä ja sen kestävää harjoittamista yhdistävänä ja myös ylentävänä voimana, kaikista psykologisista tai sosiaalisista vaikeuksista huolimatta. Kyse on laupiaasta rakkaudesta, joka on olemukseltaan luovaa rakkautta. Ihmisten välisissä vastavuoroisissa

suhteissa laupias rakkaus ei koskaan ole yksipuolinen teko tai prosessi. Silloinkin kuin kaikki näyttäisi viittaavan siihen, että vain toinen osapuoli antaa ja tarjoaa ja toinen pelkästään ottaa vastaan (kuten esimerkiksi lääkärin hoitaessa, opettajan opettaessa, vanhempien ylläpitäessä ja kasvattaessa lapsiaan, hyväntekijän auttaessa avun tarpeessa olevia), todellisuudessa myös antaja aina hyötyy. Joka tapauksessa myös hän saattaa helposti löytää itsensä tilanteesta, jossa hän onkin vastaanottaja, saa apua, kokee laupiaan rakkauden, havaitsee olevansa laupeuden kohteena.

Ristiinnaulittu Kristus on meille tässä mielessä korkein esimerkki, inspiraatio ja rohkaisu. Tämän järkyttävän esimerkin perusteella voimme kaikessa nöyryydessä osoittaa muille laupeutta, tietäen, että Kristus hyväksyy sen kuin itselleen tehtynä (vrt. Matt. 25:34-40). Tämän esimerkin perusteella meidän on myös jatkuvasti puhdistettava kaikkia tekojamme ja aikeitamme, joissa laupeus ymmärretään ja sitä harjoitetaan yksipuolisesti, hyvän tekemisenä toisille. Laupiaan rakkauden teko on nimensä mukainen vain silloin, kun teko hetkellä olemme syvästi vakuuttuneita siitä, että saamme samalla laupeutta niiltä, jotka hyväksyvät sitä meiltä. Jos tämä molemminpuolinen ja vastavuoroinen ominaisuus puuttuu, tekemme eivät vielä ole todellisia laupeuden tekoja. Meissä ei myöskään vielä ole täysin toteutunut se kääntymys, johon Kristus osoitti meille tien sanoillaan ja esimerkillään aina ristille asti, emmekä vielä täysin ole osallisia siitä laupiaan rakkauden suurenmoisesta lähteestä, jonka hän on meille ilmoittanut.

Tie, jonka Kristus osoitti meille Vuorisaarnassa armahtavia koskevalla autuaaksijulistuksella, on paljon rikkaampi kuin

mitä ihmisten yleiset mielipiteet laupeudesta joskus antavat ymmärtää. Niissä laupeus nähdään yksipuolisena tekona tai prosessina, joka edellyttää ja pitää yllä tiettyä etäisyyttä laupeutta harjoittavan ja siitä hyötyvän välillä, hyväntekijän ja vastaanottajan välillä. Tämän vuoksi ihmisten väliset ja yhteiskunnalliset suhteet pyritään vapauttamaan laupeudesta ja perustamaan ne yksinomaan oikeudenmukaisuuteen. Tämän tapaisissa käsityksissä ei kuitenkaan havaita sitä perustavanlaatuaista yhteyttä laupeuden ja oikeudenmukaisuuden välillä, josta koko raamatullinen traditio ja ennen kaikkea Jeesuksen Kristuksen messiaaninen tehtävä puhuvat. Todellinen laupeus on niin sanoaksemme oikeudenmukaisuuden syvin lähde. Siinä missä oikeudenmukaisuus käy sovittelijaksi ihmisten välille koskien objektiivisten hyvyksien vastavuoroista jakamista tasapuolisesti, rakkaus ja vain rakkaus (mukaan lukien se lempeä rakkaus, jota kutsumme "laupeudeksi") kykenee palauttamaan ihmisen hänelle itselleen.

Todellinen kristillinen laupeus on eräässä mielessä ihmisten välisen "tasa-arvon" kaikkein täydellisin ruumiillistuma, ja siten myös oikeudenmukaisuuden täydellisin ruumiillistuma, siinä määrin kuin se pyrkii samaan päämäärään omalla alallaan. Oikeudenmukaisuuden tuoma tasa-arvo rajoittuu kuitenkin objektiivisten ja ulkoisten hyvyksien piiriin, kun taas rakkaus ja laupeus aikaansaavat sen, että ihmiset kohtaavat toisensa siinä arvossa, joka on ihminen itse, siinä arvokkuudessa, joka ihmiselle kuuluu. Samaan aikaan "kärsivällisen ja lempeän" (vrt. 1. Kor. 13:4) rakkauden ihmisten välille aikaansaama "tasa-arvo" ei poista eroja; antajasta tulee anteliaampi hänen tuntiessaan samalla olevansa lahjan vastaanottajan hyödyttämä; ja päinvastoin, se joka ottaa lahjan vastaan tietoisena siitä, että näin tehdessään tekee itsekin

hyvää, palvelee näin osaltaan ihmispersoonan arvokkuuden suurta asiaa, edistäen siten ihmisten syvällisempää yhteenliittymistä.

Laupeudesta tulee siten korvaamaton elementti ihmisten välisten suhteiden muotoutumisessa, kaikkea inhimillistä syvästi kunnioittavassa hengessä, vastavuoroisen veljeyden hengessä. Tätä sidettä ihmisten välille on mahdotonta synnyttää, mikäli keskinäisiä suhteita halutaan ohjata pelkkä oikeudenmukaisuus mittana. Kaikissa ihmisten välisissä suhteissa oikeudenmukaisuutta täytyy niin sanotusti huomattavassa määrin ”korjata” rakkaudella, joka pyhän Paavalin sanoin on ”kärsivällinen” ja ”lempeä” tai jolla – toisin ilmaistuna – on armahtavan, evankeliumille ja kristinuskolle niin olennaisen rakkauden tunnusmerkit. Muistakaamme lisäksi, että laupias rakkaus merkitsee myös sydämellistä hellyyttä ja hienotunteisuutta, joista vertaukset tuhlaajapojasta (vrt. Luuk. 15:11-32) sekä kadonneesta lampaasta ja hopearahasta (vrt. Luuk. 15:1-10) niin kauniisti puhuvat. Niinpä laupias rakkaus on ehdottoman välttämätöntä toisilleen kaikkein lähimpien välillä: aviomiehen ja vaimon välillä, vanhempien ja lasten välillä, ystävien kesken; se on välttämätöntä kasvatuksessa ja pastoraalitehtävässä.

Sen toimintakenttä ei kuitenkaan rajoitu tähän. Jos Paavali VI useita kertoja viittasi ”rakkauden sivilisaatioon”¹³ päämääränä, jota kohti kaikki kulttuurin ja yhteiskunnan samoin kuin talouden ja poliittisen kentän ponnistukset tulee suunnata, on lisättävä, että tätä päämäärää ei koskaan saavuteta, jos ajattelussamme ja toiminnassamme ihmisyyhteisön laajojen

13 Vrt. *Insegnamenti di Paolo VI, XIII* (1975), 1568 (pyhän vuoden päätös 25. joulukuuta 1975).

ja monimutkaisten alueiden suhteen pysähdymme kriteeriin ”silmä silmästä, hammas hampaasta” (Matt. 5:38) emmekä yritä muuttaa sitä olemukseltaan, täydentämällä sitä toisella hengellä. Tähän suuntaan meitä johtaa varmasti myös Vatikaanin II kirkolliskokous, puhuessaan toistuvasti tarpeesta tehdä maailmasta inhimillisempi¹⁴ ja sanoessaan, että juuri tämän toteuttaminen on kirkon tehtävä nykymaailmassa. Yhteiskunnasta voi tulla entistä inhimillisempi vain, jos tuomme ihmisten välisten ja sosiaalisten suhteiden monitahoiseen ympäristöön oikeudenmukaisuuden ohella myös sen ”laupiaan rakkauden”, joka on evankeliumin messiaanisen sanoman perusta.

Yhteiskunnasta voi tulla ”yhä inhimillisempi” vain, kun tuomme sen kaikkiin vastavuoroisiin suhteisiin, joista sen moraalinen ulottuvuus koostuu, anteeksiannon hetken, joka on niin olennainen evankeliumille. Anteeksianto todistaa, että maailmassa on läsnä rakkaus, joka on syntiä voimakkaampi. Anteeksianto on myös perustavanlaatuinen edellytys sovinnolle, ei vain Jumalan ja ihmisen välisessä suhteessa, vaan myös ihmisten keskinäisissä suhteissa. Maailma, josta anteeksianto olisi poistettu, olisi pelkän kylmän ja tunteettoman oikeudenmukaisuuden maailma, ja tuon oikeudenmukaisuuden nimissä jokainen vaatisi oikeuksiaan toisten suhteen. Ihmisessä piilevät itsekkyyden eri muodot muuttaisivat elämän ja ihmisyyhteisön järjestelmäksi, jossa vahvat sortavat heikkoja, tai eri ryhmien väliseksi pysyvän taistelun kentäksi.

14 Vrt. Pastoraalikonstituutio *Gaudium et spes* Kirkosta nykymaailmassa, 10: AAS 58 (1966), 1057-1059; Paavali VI, apostolinen kehotuskirje *Paterna cum benevolentia*, erityisesti 1-6: AAS 67 (1975), 7-9, 17-23.

Tämän vuoksi kirkon on kaikkina historian aikoina ja erityisesti nykyaikana katsottava yhdeksi päätehtävistään julistaa ja tuoda elämään laupeuden salaisuus, joka sai korkeimman ilmoituksensa Jeesusuksessa Kristuksessa. Tämä salaisuus on elämän lähde ei ainoastaan kirkolle uskovien yhteisönä vaan tietyssä mielessä koko ihmiskunnalle. Tämä elämä on erilaista kuin se, jonka ihminen pystyy rakentamaan alttiina hänessä vaikuttavan kolmitahoisen konkupiskentian sortaville voimille (vrt. 1. Joh. 2:16). Juuri tämän salaisuuden nimissä Kristus opettaa meitä antamaan aina anteeksi. Kuinka usein toistammekaan hänen meille opettamansa rukouksen sanoja, pyytään ”anna meille anteeksi velkamme, niin kuin mekin annamme anteeksi velallisillemme” (Matt. 6:12), toisin sanoen niille, jotka ovat rikkoneet jollakin tavalla meitä vastaan. On todellakin vaikea ilmaista näiden sanojen kuvaa ja tähdentämän asenteen syvällistä arvoa. Kuinka paljon nämä sanat kertovatkaan jokaiselle ihmiselle toisista, samoin kuin hänestä itsestään! Tietoisuus siitä, että olemme velallisia toisillemme, käy käsi kädessä sen kanssa, että meidät on kutsuttu veljelliseen solidaarisuuteen, josta pyhä Paavali selvästi puhui kehottaessaan ”tulemaan toistenne kanssa toimeen rakkaudessa” (Ef. 4:2; vrt. Gal. 6:2). Mikä nöyryyden oppitunti tässä ihmiselle onkaan, suhteessa itseensä ja lähimmäiseensä! Mikä hyvän tahdon koulu jokapäiväistä elämäämme, olemassaolomme eri olosuhteita varten! Jos sivuuttaisimme tämän opetuksen, mitä jäisi jäljelle mistään ”humanistisesta” elämän tai kasvatuksen ohjelmasta?

Kristus korostaa niin voimakkaasti tarvetta antaa anteeksi toisille, että hän vastasi Pietarille, joka kysyi, kuinka monesti pitäisi antaa anteeksi lähimmäiselleen, symbolisella luvulla

”seitsemänkymmentä kertaa seitsemän” (Matt. 18:22), mikä merkitsee, että olisi kyettävä antamaan anteeksi jokaiselle ja joka kerran. Tietenkään näin antelias anteeksiannon vaatimus ei tee tyhjäksi objektiivisen oikeudenmukaisuuden vaatimuksia. Oikein ymmärrettynä oikeudenmukaisuus on tavallaan anteeksiannon päämäärä. Missään evankeliumin sanoman kohdassa anteeksianto tai laupeus sen lähteenä ei merkitse suopeutta pahaa, skandaalia, vahingontekoa tai loukkausta kohtaan. Joka tapauksessa pahan ja pahennuksen korjaaminen, vahingon korvaaminen ja loukkauksen hyvittäminen ovat anteeksiannon edellytyksiä.

Oikeudenmukaisuuden perustavanlaatuisen rakenteen läpäisee siten aina laupeuden alueen. Laupeudella on kuitenkin voimaa antaa oikeudenmukaisuudelle uusi sisältö, joka saa yksinkertaisimman ja täydellisimmän ilmauksensa anteeksiannossa. Itse asiassa anteeksianto osoittaa, että oikeudenmukaisuudelle tyypillisen ”hyvittämisen” prosessin ja ”aselevon” lisäksi rakkaus on välttämätöntä, jotta ihminen voisi vahvistaa itsensä ihmisenä. Oikeudenmukaisuuden edellytysten täytyminen on välttämätöntä, jotta rakkaus voisi näyttää omat kasvonsa. Kuten jo tuhlaajapoikavertauksen analyysissä osoittautui, anteeksiantaja ja anteeksisäava kohtaavat toisensa olennaisessa kohdassa: ihmisen arvokkuudessa tai olennaisessa arvossa, jota ei voi menettää ja jonka vahvistaminen tai uudelleen löytäminen on mitä suurimman ilon lähde (vrt. Luuk. 15:32).

Siten kirkko aivan oikein pitää velvollisuutenaan ja lähetystehtävänsä päämääränä suojella anteeksiannon autenttisuutta sekä elämässä ja toiminnassa että kasvatuksessa ja pasto-

raalityössä. Kirkko suojelee sitä yksinkertaisesti varjelemalla sen lähdettä eli itse Jumalan laupeuden salaisuutta, joka on ilmoitettu Jeesuksessa Kristuksessa.

Kirkon lähetystehtävän perusta niillä moninaisilla alueilla, joista lukuisat viimeisimmän kirkolliskokouksen lausunnot ja satojen vuosien kokemus apostolaatista puhuvat, ei ole mitään muuta kuin ”Pelastajan lähteistä ammentamista” (vrt. Jes. 12:3); tämä ohjaa monella tapaa kirkon lähetystehtävää yksittäisten kristittyjen, yhteisöjen ja lopulta koko Jumalan kansan elämässä. Tämä ”Pelastajan lähteistä ammentaminen” voi toteutua vain siinä köyhyyden hengessä, johon Herramme sanat ja esimerkki meitä kutsuvat: ”Lahjaksi olette saaneet, lahjaksi antakaa” (Matt. 10:8). Näin kaikessa kirkon elämässä ja palvelutehtävässä – kirkon palveluvirassa toimivien ja palvelijoiden sekä koko Herransa ”suurista teoista” todistavan kansan evankelisen köyhyyden kautta – entistä paremmin tulee ilmi Jumala, joka on ”laupeudesta rikas”.

VIII AIKAMME KIRKON RUKOUS

Kirkko vetoaa Jumalan laupeuteen

15. Kirkko julistaa totuutta Jumalan laupeudesta, joka on ilmoitettu ristiinnaulitussa ja ylösnousseessa Kristuksessa, ja tunnustaa sitä monin tavoin. Kirkko pyrkii myös toteuttamaan laupeutta ihmisiä kohtaan ihmisten kautta ja näkee tässä välttämättömän edellytyksen huolenpidolle paremmasta ja ”inhimillisemmästä” maailmasta nyt ja tulevaisuudessa. Kirkko ei kuitenkaan voi minään aikana tai historian ajanjaksona – varsinkaan niin kriittisenä kuin omamme on – unohdtaa rukousta, joka on Jumalan laupeuden avuksihuutamista niiden pahan monien muotojen edessä, jotka ihmiskuntaa raskauttavat ja uhkaavat. Juuri tämä on kirkon perustavalaatuinen oikeus ja velvollisuus Kristuksessa Jeesuksessa, kirkon oikeus ja velvollisuus Jumalaa ja ihmisiä kohtaan. Mitä enemmän ihmisen omatunto maallistuu ja menettää tajun ”laupeuden” merkityksestä, mitä enemmän se vieraantuu Jumalasta ja etääntyy laupeuden salaisuudesta, sitä enemmän

kirkolla on oikeus ja velvollisuus kääntyä laupiaan Jumalan puoleen ”ääneen itkien” (vrt. Hepr. 5:7). Tällaisen äänekkään huudon tulisi olla aikamme kirkolle ominainen, huudon Jumalan laupeuden puoleen, jonka varman ilmenemisen kirkko tunnustaa ja julistaa jo tapahtuneen ristiinnaulitussa ja ylösnousseessa Jeesuksessa eli pääsiäissalaisuudessa. Tämä salaisuus pitää sisällään täydellimmän ilmoituksen laupeudesta eli rakkaudesta, joka on väkevämpi kuin kuolema, väkevämpi kuin synty ja kaikki paha; rakkaudesta, joka nostaa ihmisen syvimmästäkin lankeemuksesta ja päästää hänet suurimmistakin vaaroista.

Nykyajan ihminen tuntee nämä vaarat. Se, mitä edellä tämän suhteen on sanottu, on vain jotain yleisluontoista. Nykyihminen pohtii usein ahdistuneena, kuinka voitaisiin ratkaista ne hirvittävät jännitteet, jotka ovat kasaantuneet maailmassa ja joihin ihmiskunta on kietoutunut. Ja jos ihminen ajoittain arkailee lausua sanaa ”laupeus”, tai jos hän ei uskonnollisesta sisällöstä tyhjässä omassatunnossaan löydä sen kaltaista sanaa, sitä enemmän kirkon täytyy lausua tämä sana, ei vain omissa nimissään vaan kaikkien aikamme ihmisten nimissä.

Siten kaiken, mitä olen tässä kiertokirjeessä sanonut laupeudesta, tulisi kääntyä palavaksi rukoukseksi: avunhuudoksi, joka pyytää laupeutta ihmisen tarpeiden mukaisesti nykymaailmassa. Olkoon tämä avunhuuto täynnä sitä totuutta laupeudesta, joka niin rikkaalla tavalla on ilmaistu pyhässä Raamatussa ja traditiossa kuten myös Jumalan kansan lukemattomien sukupolvien autenttisessa uskonelämässä. Vedotkaamme tällä avunpyynnöllä, kuten pyhät kirjoittajat, Jumalaan, joka ei voi inhota mitään luomaansa (vrt. Viis. 11:24; Ps. 145:9; 1. Moos. 1:31), Jumalaan, joka on uskollinen itselleen,

uskollinen isyydelleen ja rakkaudelleen. Ja vedotkaamme profeettojen tapaan siihen rakkauteen, jolla on äidillisiä piirteitä ja joka äidin tavoin seuraa jokaista lastaan, jokaista kadonnutta lammasta, vaikka heitä olisi miljooniakin, vaikka pahuus hallitsisi maailmassa yli hyvyyden, vaikka nykyinen ihmiskunta Nooan sukupolven tavoin ansaitsisi syntiensä vuoksi uuden "tuhotulvan". Turvautukaamme siihen isälliseen rakkauteen, jonka Kristus ilmoitti meille messiaanisessa tehtävässään, rakkauteen, joka saavutti huippunsa hänen ristissään, kuolemassaan ja ylösnousemuksessaan! Vedotkaamme Jumalaan Kristuksen kautta, muistaen Marian kiihtösvirren sanat, jotka julistavat laupeutta "polvesta polveen". Anokaamme Jumalan laupeutta nykyiselle sukupolvelle! Ilmaiskoon kirkko, joka Marian tavoin pyrkii olemaan ihmiskunnan hengellinen äiti, tällä rukouksella koko äidillisen huolenpitonsa ja luottavaisen rakkautensa, josta palavin tarve rukoukseen syntyy.

Kohottakaamme pyyntörukouksemme uskon, toivon ja rakkauden ohjaamina, jotka Kristus on istuttanut sydämiimme. Tämä asenne on myös Jumalan rakastamista, Jumalan, josta nykyihminen on joskus etäännytynyt kauas, josta hän on vieraantunut, julistaen eri tavoin, että Jumala on "turha". Tämä on siten Jumalan rakastamista, tuntien syvästi nykyihmisen häneen kohdistaman loukkaavan torjumisen ja ollen valmiita huutamaan Kristuksen kanssa ristillä: "Isä, anna heille anteeksi. He eivät tiedä, mitä he tekevät" (Luuk. 23:34). Samalla se on ihmisten rakastamista, kaikkien ihmisten vailla poikkeuksia ja jaotteluja: erottelematta ihmisiä rodun, kulttuurin, kielen tai maailmankatsomuksen mukaan, jakamatta ihmisiä ystäviin ja vihollisiin. Se on rakkautta ihmisiä kohtaan – se tahtoo kaikkea todellista hyvää jokaiselle yksilölle ja ihmis-

yhteisölle, jokaiselle perheelle, kansalle, sosiaaliselle ryhmälle, nuorille, aikuisille, vanhemmille, vanhuksille – rakkautta kaikkia kohtaan poikkeuksetta. Tämä on rakkautta eli huolenpitoa sen takaamiseksi, että jokainen ihminen saisi kaiken todellisen hyvän ja kaikenlainen paha poistettaisiin ja karkotettaisiin.

Ja jos joku aikalaisistamme ei jaa sitä uskoa ja toivoa, jotka johtavat minua Kristuksen palvelijana ja Jumalan salaisuuksien hoitajana (vrt. 1. Kor. 4:1) pyytämään tänä historian hetkenä Jumalan laupeutta ihmiskunnalle, yrittäköön hän ainakin ymmärtää tämän huoleni syyn. Sen sanelee rakkaus ihmistä ja kaikkea inhimillistä kohtaan, jonka monet aikalaisemme vaistoavat olevan suuresti uhattuna. Kristuksen salaisuus, joka paljastaa meille ihmisen korkean kutsumuksen ja ohjasi minua kiertokirjeessä *Redemptor hominis* korostamaan ihmisen verratonta arvokkuutta, velvoittaa minua myös julistamaan laupeutta Jumalan armahtavana rakkautena, joka on ilmoitettu samassa Kristuksen salaisuudessa. Se velvoittaa minua kääntymään tuon laupeuden puoleen ja pyytämään sitä tässä kirkon ja maailman historian vaikeassa, kriittisessä vaiheessa, lähestyessämme toisen vuosituhannen loppua.

Ristiinnaulitun ja ylösnousseen Jeesuksen Kristuksen nimissä ja hänen messiaanisen tehtävänsä hengessä, joka kestää halki ihmiskunnan historian, korotamme äänemme ja rukoilemme, että se rakkaus, joka on Isässä, voisi tulla jälleen ilmi tässä historian vaiheessa, ja että se Pojan ja Pyhän Hengen toiminnan kautta osoittautuisi läsnäolevaksi nykymaailmassa ja pahaa voimakkaammaksi: syntiä ja kuolemaa voimakkaammaksi. Pyydämme tätä hänen esirukoustensa kautta, joka ei lakkaa julistamasta laupeutta ”polvesta polveen”, samoin kuin hei-

dän esirukousten kautta, joissa ovat täyttyneet Vuorisaaran sanat: "Autuaita ne, jotka toisia armahtavat: heidät armahdetaan" (Matt. 5:7).

Jatkaen Vatikaanin II kirkolliskokouksen toteuttamisen suurta tehtävää, jossa voimme oikeutetusti nähdä uuden vaiheen kirkon itsensä toteutumisessa – sen aikakauden mukaisesti, jossa meidän on määrä elää –, kirkon on jatkuvasti oltava täysin tietoinen siitä, ettei se voi tässä tehtävässään, mistään syystä, vetäytyä itseensä. Kirkon olemassaolon syy on todellakin Jumalan ilmoittaminen, Isän, joka sallii meidän "nähdä" itsensä Kristuksessa (vrt. Joh. 14:9). Kuinka voimakasta ihmisen historian vastustus onkaan, kuinka moninaisuuden leimaama aikamme sivilisaatio onkaan, kuinka suurta Jumalan kieltäminen ihmisten maailmassa onkaan, vielä paljon sitä lähempänä kirkon on oltava tuota salaisuutta, joka vuosisatoja Jumalaan kätkeytynä sitten todellisesti jaettiin ihmisen kanssa ajassa, Jeesuksen Kristuksen kautta.

Apostolisella siunauksellani.

*Annettu Roomassa, Pyhän Pietarin luona,
adventin ensimmäisenä sunnuntaina 30. marraskuuta
vuonna 1980, paaviuteni kolmantena vuonna.*

Johannes Paulus II